

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

До захисту допустити:

Завідувач кафедри,

_____ **Максим БУЛИК**

«15» грудня 2023 р.

**«БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ»**

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» Мітька Михайла Васильовича

Науковий керівник: Булик М. В., к.політ.н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин

Рецензент: Фесенко М. В., д.політ.н., провідний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою відмінно / 90 / А

Секретар ЕК

«16» січня 2024 р.

Анастасія ТРОФИМЕНКО

Київ – 2023

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
Висновки до Розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СПОЛУЧЕНИМ КОРОЛІВСТВОМ У ХОДІ ПОДІЙ НА ДОНБАСІ ТА АНЕКСІЇ КРИМУ	19
Висновки до Розділу 2	33
РОЗДІЛ 3. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН ПІСЛЯ РОСІЙСЬКОГО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ	36
Висновки до Розділу 3	66
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Від початку російської агресії проти України Велика Британія активно виступила на підтримку нашої держави. У цьому контексті Сполучене Королівство реалізувало низку санкцій, обмежувальних та інших заходів в односторонньому та багатосторонньому форматах. Велика Британія також надає активне сприяння Україні серед різних міжнародних установ та організацій, серед яких ООН, ОБСЄ, НАТО, РЄ, ЄС, ЮНЕСКО. Політичний діалог між двома країнами у цей період мав постійний і найбільш інтенсивний характер за усю історію двосторонніх відносин. Важливим кроком у подальшому розвитку двосторонніх відносин стало поглиблення співпраці у воєнно-політичному плані, зокрема, як приклад - запрошення керівництва України до участі у заходах НАТО, засідань Ради ЄС.

Із початком повномасштабного вторгнення російської федерації британсько-українські відносини набувають нової якості: багато «червоних ліній» було стерто. Сполучене Королівство більш відкрито починає демонструвати проукраїнську позицію, реалізуючи багато економічно-соціальних, воєнно-політичних і гуманітарних заходів для підтримки нашої країни. Навіть внутрішньодержавні коливання, у тому числі зміна керівництва та вихід із ЄС не вплинули на підтримку України в її боротьбі за незалежність. Увагу експертів у сфері міжнародних відносин активно починає привертати той факт, що така комплексна співпраця між двома країнами дуже стрімко розвивається, що навіть деякі інші країни Європи занепокоєні таким зближенням. Увага експертів також прикута до можливих варіантів подальшого розвитку такої співпраці, що зумовлює необхідність та актуальність дослідження за даною тематикою.

Об'єкт дослідження – британсько-українські відносини.

Предмет дослідження – британсько-українські відносини в умовах російської агресії.

Стан наукової вивченості проблеми. Британсько-українські відносини були предметом наукового дослідження із моменту становлення двосторонніх відносин між двома державами. Водночас такі відносини набули особливого наукового значення саме у період від початку російського вторгнення в Україну в 2014 році. Досліджуючи зазначені питання увага науковців була зосереджена на аналізі реакції Сполученого Королівства на незаконну анексію території України російською федерацією, проведення «референдумів» та появи так званих ДНР та ЛНР та інших подій того періоду. Перспективним напрямком наукових досліджень є часовий період починаючи з 24.02.2022, коли британсько-українські відносини набувають якісно нового рівня та ґрунтовності через повномасштабне російське вторгнення. До науковців, які досліджували зазначені питання належать роботи А.В. Грубінка [3; 5], В.В. Орлика [29], А.В. Щербакова [27], Ю.П. Стужука [4], К.О. Скляренка [3], О.С. Черевка [6] та інших.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють 2014-2023 роки. Нижня хронологічна межа обумовлена початком російського вторгнення в Україну: окупацією Криму та частини східної України, проведенням незаконних референдумів і появи ДНР/ЛНР. Верхня хронологічна межа пов'язана з новим етапом вже повномасштабного вторгнення російської федерації на території України, порушенням міжнародного права та розхитуванням міжнародного порядку.

Метою магістерської роботи є дослідження британсько-українських відносин, їхнього стану, особливостей і перспектив розвитку через російську агресію.

У процесі дослідження нами були поставлені наступні **завдання**:

1) Дослідити рівень наукової вивченості проблеми, скласти джерельну базу та категоріальний апарат дослідження.

2) Охарактеризувати британсько-українські відносини у період із 2014 до 2022 року (перший етап російського вторгнення).

3) Охарактеризувати британсько-українські відносини у період із 2022 по сьогоднішній день (другий етап російського вторгнення).

Джерельна база дослідження була поділена на 2 групи. До **першої** групи відносяться офіційні документи: міжнародні документи, офіційні програми двох країн, договори, а також промови та виступи посадових осіб Сполученого Королівства та України. До **другої** групи джерел відносяться матеріали аналітичних центрів, а також офіційні звіти британського Парламенту та Уряду, інших британських органів влади.

Характеристика методології дослідження. У ході дослідження було використано ряд наукових підходів і методів: проблемно-хронологічний (для виокремлення в рамках предмету дослідження більш вузьких проблем), порівняльний метод (для висвітлення спільних рис і розбіжностей зовнішніх відносин Сполученого Королівства та України на основі аналітичної інформації), системний метод (при дослідженні впливу політики Сполученого Королівства на міжнародну систему та місце в ньому України), інституційний метод (при аналізі впливу політики Великої Британії на ставлення інших країн до України), історичний підхід (для хронологічної фіксації ключових зовнішньополітичних подій), методи індукції та дедукції. Методи аналізу і синтезу дозволили виявити основні напрями зовнішньої політики двох країн у відношенні одна до одної. В основі дослідження полягають принципи наукової достовірності, історизму, логічності, принцип методологічного плюралізму та критичний аналіз.

Наукова новизна отриманих результатів. Актуальність і новизна даного наукового дослідження пояснюється використанням комплексної як вітчизняної, так і зарубіжної джерельної бази (зокрема, британські та українські офіційні програмні документи, договори, звіти, заяви політиків тощо), яка в першу чергу та найкраще описує зовнішню політику обох країн одна стосовно іншої. Детальний аналіз стану британсько-українських

відносин починаючи з 2014 року вирізняє таке дослідження з-поміж інших. Новизна наукового дослідження також зосереджена в аналізі сучасних проблем у зносинах двох держав і при визначенні перспектив і шляхів покращення таких зносин.

Практичне значення. Результати даного дослідження можуть бути використані студентами для вивчення вказаної проблематики, а також науковцями з метою подальшого дослідження відносин Сполученого Королівства та України.

До апробації результатів дослідження належить публікація наукової статті: Булик М., Мітько М. Українське питання у зовнішній політиці Великої Британії в умовах російської агресії. Вісник Маріупольського державного університету. Серія. Історія. Політологія. 2023. Вип. 37. – у друці.

Характеристика змісту роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. У вступі визначені актуальність теми, об'єкт і предмет дослідження, ступінь вивченості проблемив науковій літературі, часові рамки, мета та завдання дослідження, огляд джерельної бази, характеристика використаних методів, практичне значення отриманих результатів, їхня апробація, а також визначено наукову новизну роботи. У першому розділі аналізується теоретико-методологічні основи наукового дослідження, а саме визначають основні поняття теми, яка досліджується; визначається джерельна база наукового дослідження; приводяться приклади праць інших як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, які також вивчали зазначену тему; надається характеристика комплексу методів наукового дослідження, які використовувалися при написанні роботи. У другому розділі досліджується вплив внутрішніх чинників (суспільні хвилювання, політичні суперечності, Brexit, спад британської економіки, втрата позицій на міжнародній арені внаслідок виходу з ЄС) та зовнішніх чинників (глобальний вплив російської федерації, обмеженість ресурсів допомоги для України, неготовність інших

країн-партнерів щодо допомоги Україні тощо) щодо напрямку зовнішньої політики Сполученого Королівства на підтримку вирішення українського питання, розвиток міждержавних відносин Сполученого Королівства та України у світлі вторгнення російської федерації в Україну в 2014 році, а також подальші події та кроки Сполученого Королівства щодо підтримки України як сторони збройного конфлікту, а також щодо просування «українського питання» на міжнародній арені в рамках міжнародних організацій, інших міждержавних установ, груп держав і при комунікації з окремими країнами. У третьому розділі надається характеристика сучасного стану британсько-українських відносин починаючи з 2022 року (повномасштабне російське вторгнення) та описуються перспективи розвитку таких двосторонніх відносин у майбутньому при впливі внутрішніх і зовнішніх як позитивних, так і негативних чинників. У висновках формуються загальні висновки та відзначаються питання, які не були розкриті в дослідженні. Список використаних джерел складається зі 96 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Питання українсько-британських відносин досліджували багато як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників і аналітичних центрів, зокрема, Королівський інститут міжнародних відносин «Chatham House», Національний інститут стратегічних досліджень, Центр Разумкова, Центр «Нова Європа» та ін. Самодостатність даного наукового дослідження можна пояснити тим, що дослідження британсько-українських відносин відбувається з точки зору аналізу зовнішньої політики обох держав. Наукове дослідження зазначеного питання ґрунтується на роботах, які можна поділити на декілька груп. Перша група робіт присвячена питанню відносин Великобританії та України в політичній сфері. До цієї групи належать праці А.В. Грубінка [3], А.Г. Бровко [1], Джеймса Роджера [2] та ін. Український дослідник А.Г. Бровко відзначив, що політичні відносини між Сполученим Королівством і Україною відображають події на певному етапі розвитку обох країн: на спад або піднесення британсько-українських відносин історично впливав характер провадження Україною своєї як внутрішньої, так і зовнішньої політики (здійснення демократичних реформ, комуністична парадигма початкового розвитку, вплив російського режиму на політику в Україні, антидемократичний режим Віктора Януковича, Революція Гідності, європейська орієнтованість постреволюційного українського державного режиму); важливе місце мали також відігравала внутрішня ситуація в Сполученому Королівстві (прихід до влади представників політичних течій, які агітували за вихід із ЄС; власне Brexit; стагнація британського суспільства та національної економіки після виходу з ЄС; антибританські настрої в Шотландії тощо) [1, с.118]. Британський науковець Джеймс Роджер у свою чергу зазначив, що становлення демократичної України, а також реформаційні процеси, які відбуваються в нашій державі, істотним чином сприяють

поглибленню політичних відносин між країнами [2]. А.В. Грубінко визначив, що політична підтримка Великобританії визначає розвиток інших напрямків співпраці між країнами в культурному, гуманітарному, військово-оборонному, фінансово-економічному просторах, а також зумовлює підтримку інших країн-партнерів і організацій. Політична підтримка країни в першу чергу зумовлює єдність багатьох країн у питаннях, зокрема, єдиної санкційної політики проти російської федерації, притягнення до кримінальної відповідальності російських злочинців за воєнні злочини, геноцид і злочин агресії, вчинені ними в Україні [3, с.212]. Друга група складається з робіт, присвячених питанню відносин Великобританії та України у військовій сфері. Цей спектр проблем досліджували Ю.П. Стужук [4], А.В. Грубінко [5], О.С. Черевко [6], Бен Баксендаль-Сміт [7] та інші. Ю.П. Стужук у своїй науковій праці детально визначив основні напрямки військової допомоги Сполученого Королівства Україні, а саме надання різного роду нелетальної та летальної зброї, інженерного спорядження, засобів особистого захисту, медичних аптечок, пакунків їжі, проведення військових навчань для українських військовослужбовців, надання фінансової допомоги для покриття витрат на закупівлю військової техніки як безпосередньо Сполученим Королівством, так і опосередковано через інші країна-партнери та організації (НАТО, МВФ, ЄБРР, Світовий банк); чинники, які враховує Великобританія при наданні такої підтримки та кроки, які здійснює країна для пошуку підтримки серед країн-партнерів (співпраця та консультування між країнами-партнерами при спільному наданні військової допомоги Україні, лобювання «українського питання» на майданчиках НАТО, G7 тощо) [4, с. 139]. А.В. Грубінко у свою чергу визначив напрямки співпраці двох країн, а також шляхи залучення інших держав у військово-оборонні ініціативи та значення вирішення «українського питання» для Сполученого Королівства на глобальному (підтримка впровадження політики «Глобальної Британії» на міжнародній арені, посилення ролі блоків із групами держав (зокрема AUKUS), посилення співпраці із США тощо), регіональному (посилення співпраці з країнами

Східної Європи, зокрема, із Польщею задля підтримки безпеки в регіоні та недопущення надмірної концентрації впливу в окремих країнах, таких як Німеччина, Угорщина, Франція) і внутрішньодержавному (зниження рівня суспільної невдоволеності внаслідок спаду економіки через вихід країни з ЄС, COVID-19) рівнях [5, с. 298–298]. Черевко О.С. відзначив, що розвиток військової допомоги Україні Сполученим Королівством можна яскраво прослідкувати в політичних заявах офіційних представників британського Уряду, офіційної позиції країни щодо зазначених питань на міжнародному та регіональному рівнях, а також зауважив на тому факті, що Сполучене Королівство наразі являє собою центр концентрації проукраїнських позицій: країна грає велику роль у подоланні деяких проросійських наративів у Європі та в консолідації зусиль країн-партнерів і організацій для продовження всебічної підтримки України та надання необхідної допомоги для протистояння російській збройній агресії [6, с. 17]. Бен Баксендаль-Сміт у своїй науковій роботі досить детально описав систему військової підтримки України Сполученим Королівством: починаючи від надання різного типу як оборонного, так і наступального озброєння, заснування навчальних програм для українських військовослужбовців, закінчуючи веденням переговорів із країнами-партнерами щодо надання Україні літаків і танків [7].

Важливим моментом для дослідження зазначеної теми є надання визначенню «російська агресія» і «гібридна війна». Враховуючи напрацювання вітчизняних науковців російську агресію можна визначити як сукупність воєнних, політичних, економічних, інформаційних та інших ворожих дій російської федерації починаючи з 2014 року, спрямованої проти української держави та її суспільства [8]. Така агресія, яка має характер гібридної, у 2014 році зумовила незворотні процеси в Україні, що істотним чином вплинуло на британсько-українські відносини. Загалом під гібридною війною мається на увазі різновид ескалації конфліктів, властивий для XXI століття, що поєднує застосування державних та недержавних, традиційних і нетрадиційних стратегій, ресурсів, засобів, методів підривної діяльності,

механізмів кібервійни з метою досягнення певних політичних цілей [9]. Зазначені поняття зумовлюють напрямок наукового дослідження, адже британсько-українські відносини періоду 2014-2023 років розвивалися саме в умовах російського збройного вторгнення в Україну, що характеризувалося гібридними методами ведення війни. Відтак у цьому науковому дослідженні немала увага приділяється питанню співробітництва між Сполученим Королівством і Україною щодо протидії гібридним загрозам із боку російської федерації у сфері інформаційних технологій, кіберзахисту, а також розвитку ринку електронних послуг і кооперації в оборонній сфері [4, с.136].

Джерельну базу дослідження становлять як наукові статті вітчизняних, так і зарубіжних науковців, матеріали аналітичних центрів і офіційні документи двох країн. До першої групи відносяться офіційні документи: міжнародні документи, офіційні програми, договори, заяви, а також промови та виступи представників Сполученого Королівства та України. За основу дослідження були взяті наступні документи: Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [10], Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України" [11], Оборонна угода від 2016 року [26], рішення та заяви міжнародних організацій та інших установ, зокрема, резолюції Ради Безпеки ООН та Генеральної Асамблеї ООН [14–17; 79–81], Парламентської Асамблеї Ради Європи [20–22], рішення ОБСЄ [23], заяви НАТО [42], ЄС [46;50], G7 [59–60]. Досліджуючи британсько-українські відносини через призму такого програмного законодавчого акту як Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» необхідно відзначити, що цей закон є основоположним нормативно-правовим актом, який визначає принципи зовнішньої політики України, зокрема: взаємовигідне співробітництво між державами; сумлінне виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань; застосування міжнародних санкцій, контрзаходів та заходів дипломатичного захисту відповідно до міжнародного права у випадках міжнародних протиправних діянь, які завдають шкоди Україні, її громадянам

і юридичним особам; своєчасність та адекватність заходів захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам Україні, її громадянам і юридичним особам тощо. Загалом такі принципи чітко прослідковують у британсько-українських відносинах у світлі російської агресії, адже фактичний рівень співпраці з Великобританією в багатьох сферах із метою захисту територіальної цілісності та державного суверенітету відображає такі програмні положення [10, ч.2 ст. 2]. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України" у свою чергу є більш деталізованим нормативно-правовим актом, який чітко визначає пріоритети України при здійсненні своєї зовнішньої політики. Зокрема, цим документом підтверджується необхідність співпраці в першу чергу з ЄС та НАТО, а також із їхніми країнами-членами, зокрема, Сполученим Королівством, із метою утворення України у світі як сильної та авторитетної європейської держави, здатної забезпечити сприятливі зовнішні умови для стійкого розвитку і реалізації свого потенціалу, економіки та українського суспільства, а також забезпечення незалежності та державного суверенітету України, відновлення її територіальної цілісності та протидії агресії російської федерації [11, пп. 1–3]. Така Стратегія також має на меті визначити основні завдання в різних сферах як внутрішньонаціональної, так і зовнішньонаціональної системах а саме:

- у військово-політичному напрямку (набуття повноправного членства в ЄС та НАТО; притягнення російської федерації до міжнародно-правової відповідальності; забезпечення збереження на міжнародному порядку денному питання збройної агресії російської федерації проти України та пов'язаних із цим безпекових, гуманітарних, економічних, екологічних та інших загроз);
- у економічному напрямку (просування українського експорту та залучення іноземних інвестицій);

- в оборонно-безпековому напрямку (забезпечення в Балто-Чорноморському регіоні миру; протидія дезінформаційним атакам із зовнішніх джерел, що здійснюються на шкоду національним інтересам та іміджу України за кордоном; посилення ролі України як контрибутора євроатлантичної безпеки; розширення географії безпекового та економічного партнерства; активізації участі в діяльності універсальних і регіональних міжнародних організацій, заходах щодо їхнього реформування; створення нових регіональних форматів міжнародної співпраці; здійснення міжнародного співробітництва у сферах боротьби з міжнародним тероризмом, злочинністю, нелегальною міграцією, кіберзагрозами);
- у фінансовій сфері (залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги на підтримку проведення внутрішніх реформ в Україні, зокрема щодо утвердження верховенства права, протидії корупції, що сприятиме покращенню інвестиційного клімату в Україні);
- у соціально-гуманітарному напрямку (збереження національної та культурної ідентичності та захист прав і законних інтересів українців за кордоном) [11].

Рішення установ і організацій ООН у свою чергу грають значну роль на міжнародному рівні, адже прийняті рішення на рівні ООН зумовлюють відповідні реакції як з боку окремих країн, так і різних установ і організацій, зокрема, ЄС і НАТО щодо російської збройної агресії проти України. Зазначені акти також справляють великий вплив на розвиток британсько-українських відносин, адже в багатьох випадках саме Сполучене Королівство та Україна були ініціаторами відповідних рішень ООН. Варто зазначити, що за своїм характером і механізмом їхнього прийняття рішення ООН різняться залежить від органу, який його приймає. У той же час будь-яке таке рішення матиме в подальшому вплив і може бути застосоване задля притягнення винних до міжнародно-правової відповідальності та відшкодування шкоди

потерпілим від неправомірних дій із боку російської федерації. Рішення Парламентської Асамблеї Ради Європи та ОБСЄ загалом зумовлюють встановлення юридичних фактів щодо російської агресії проти України, інших порушень норм міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини щодо українських військовослужбовців і цивільного населення. Такі організації поряд із ООН грають важливу роль у формуванні міжнародних прецедентів і міжнародно-правових механізмів притягнення до міжнародно-правової відповідальності як російського військово-політичного керівництва за злочин агресії (шляхом створення відповідного міжнародного спеціального трибуналу з агресії щодо російської федерації), так і інших російських воєнних злочинців, відшкодування завданої шкоди Україні як державі та її населенню, які стали жертвами від неправомірних дій країни-агресора. Політично-економічні рішення НАТО, ЄС і G7 щодо російсько-українського конфлікту за своєю природою є дуже подібними, адже всі вони узгоджуються в основному між тими самими країнами та всі спрямовані на різного роду підтримку України. У той же час специфіка кожної організації зумовлює складність і тривалий характер узгодження питання прийняття політичних рішень.

Серед міждержавних документів, які вивчалися при дослідженні, також слід зазначити Угоду про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії [35], Декларацію між урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та урядом України [66]. Важливою складовою джерельної бази також є промови і виступи британських і українських посадових осіб. Так, слід відзначити заяви МЗС Сполученого Королівства щодо російської агресії в Україні [13], коментарі британського посла в Україні щодо обсягів надання військової допомоги [39]; коментарі українського посла в Сполученому Королівстві щодо співпраці країн у військовій сфері [40]; спільну заяву Прем'єр-міністра Великої Британії та Президента Польщі [49]. Угода про політичне співробітництво, вільну

торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії є результатом дипломатії Сполученого Королівства та України як внаслідок виходу першої з ЄС і необхідності другої у покращенні торгово-економічних відносин із Великобританією. Зазначений документ визначає режим найкращого сприяння від двох держав у питанні здійснення підприємницької діяльності та підтримки економіки загалом, захисту прав підприємців і доступу до ринків послуг двох держав. Не менш важливим є співробітництво держав у сфері юстиції, безпеки та свободи, що передбачає здійснення певних заходів, зокрема, щодо правової співпраці Сполученого Королівства та України у світлі російської агресії як акту, що порушує міжнародне право. Декларація між урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та урядом України загалом продовжує тезу про необхідність двосторонньої співпраці між Сполученим Королівством і Україною через неспровоковану російську збройну агресію починаючи з 2014 року. Сполучене Королівство цією Декларацією знову запевнило Україну свою непохитну відданість суверенітету й територіальній цілісності нашої держави в межах її визнаних кордонів, а також право України визначати свої безпекові домовленості, включно з майбутнім членством у НАТО [66]. Як окремі, так і спільні заяви представників Великобританії та України відображають стан і перспективи розвитку британсько-українських відносин на певному етапі, а також зумовлюють подальші кроки держав щодо виконання своїх зобов'язань одна щодо одної. Спільні заяви політиків також мають на меті оголосити про рівень дво- або багатосторонніх відносин на міжнародній арені з метою здійснення впливу на інші країни, установи та організації щодо певних питань.

До другої групи джерел відносяться матеріали аналітичних центрів, а також офіційні звіти британського Парламенту та Уряду, інших британських органів влади щодо допомоги Україні. Зокрема, Палата громад опублікувала звіти щодо обсягів надання фінансової [52–54;55;57;61], гуманітарної [44;51;69;70;72] та військової [38] допомоги Україні та її населенню.

Аналітичні статті Королівського інституту міжнародних відносин «Chatham House» і Національного інституту стратегічних досліджень дозволяють критично оцінити стан і перспективи розвитку британсько-українських відносин у майбутньому. Говорячи про військову допомогу, Парламентом Сполученого Королівства було підсумовано та визначено основні напрямки такої допомоги Україні, а саме: 1) скоординоване надання військової допомоги через спільні для багатьох країн платформи; 2) прогресивне надання військової допомоги самостійно Сполученим Королівством; 3) провадження програм підготовки українських військовослужбовців як окремо, так і в співпраці з іншими країнами; 4) перспективи надання гарантій безпеки від Великої Британії; 5) уніфікована військова допомога у співпраці з НАТО, ЄС і іншими країнами та організаціями [38]. Аналізуючи фінансову допомогу, Парламент Сполученого Королівства порівнював обсяги фінансування України протягом останніх кілька років, а також визначав перспективи продовження здійснення Великобританією такого фінансування. Додатково встановлено роль Сполученого Королівства у кредитуванні, розстроченні кредитів України перед донорами, що загалом сприяє фінансовій стійкості України [55]. Підсумовуючи гуманітарну допомогу Великобританії, Парламент країни визначив систему національних програм і інших ініціатив, які загалом сприяють адаптації українців, які опинилися в Сполученому Королівстві або бажають потратити до країни [51]. Статті аналітичних центрів у свою чергу загалом підсумовують положення, які були передбачені у вищезазначених джерелах. Загалом такий аналіз зводиться до наступних напрямків:

- Політичне та стратегічне партнерство: статті аналізують політичне співробітництво між Сполученим Королівством і Україною, зокрема в контексті подій на міжнародній арені у світлі російської агресії;

- Безпекові питання: аналітичні матеріали аналізують роль Сполученого Королівства в підтримці України в сферах безпеки та оборони через російську збройну агресію;
- Економічне співробітництво: Статті проводять аналіз британсько-українських економічних відносин, зокрема у сфері торгівлі, інвестицій тощо;
- Дипломатичні ініціативи: проводиться аналіз дипломатичних дій обох країн стосовно одна одної з метою забезпечення взаємних інтересів та розв'язання російсько-українського конфлікту.
- Гуманітарні питання: також зазначені статі розглядали гуманітарні ініціативи між країнами [7; 81].

Розкриваючи зміст методів, які були використані при здійсненні наукового дослідження, необхідно відзначити порівняльний метод: він дозволив визначити відмінні риси зовнішньої політики Сполученого Королівства шляхом здійснення аналізу різних джерел. Як приклад, українські джерела зосереджувалися на обсягах допомоги від Сполученого Королівства, коли британські медіа не зосереджувалися на кількості, а заявляли в першу чергу про значення будь-якої допомоги. Під час здійснення цього дослідження також застосовувався історичний, інституційний і системний методи. Історичний метод був корисним при встановленні часових рамок основних подій у рамках британсько-українських відносин. Системний підхід став корисним при аналізі ролі Сполученого Королівства на міжнародному та регіональному рівнях у вирішенні «українського питання». Інституційний метод допоміг встановити вплив внутрішньо національних процесів на зовнішню політику Великобританії щодо України. Використання методів аналізу та синтезу дозволило встановити головні напрями зовнішньої політики Сполученого Королівства та України щодо одна одної, а також комунікації із іншими країнами. Крім традиційного аналізу тексту документів (офіційних документів урядів обох держав, зокрема програм, міждержавних договорів,

офіційних звітів, текстів промов і публічних виступів представників обох держав), застосовувався також і змістовний аналіз (при визначенні перспектив розвитку британсько-українських відносин).

Висновки до Розділу 1

Актуальність такої тематики пояснює високий ступінь наукової вивченості британсько-українських відносин як у межах національного дослідження, так і зарубіжного, зокрема, британського. Така ситуація в першу чергу дозволяє власне державам зважати на заявлений у таких роботах стан відносин при провадженні своєї зовнішньої політики як із певною країною, так і з іншими державами та організаціями.

Джерельна база наукового дослідження становить досить широке коло як наукових статей, аналітичних центрів, так і офіційних документів і промов політиків України та Сполученого Королівства. Таку ситуацію можна пояснити важливим місцем коментарів представників країн при аналізі зовнішньої політики певної держави стосовно іншої країни. У багатьох випадках такі заяви вподальшому знаходять свої підтвердження в офіційних документах, серед яких можна виділити різні стратегії, плани, закони, декларації, заяви, меморандуми, ноти тощо.

Російська агресія та міжнародний збройний конфлікт зумовлюють кардинальні зміни у всіх сферах державного та суспільного життя України, зокрема, і у сфері зовнішніх зносин із іншими країнами. Саме тому при здійсненні аналізу британсько-українських відносин вбачається за необхідне застосування багатьох методів наукового дослідження в поєднанні з широкою джерельною базою. Такий ґрунтовного підходу робить можливим визначення різноманітних аспектів співпраці Сполученого Королівства та України у військово-політичній, економічній, гуманітарній і фінансовій сферах; взаємного впливу на процеси в обох державах, а також визначення спільних пріоритетів зовнішньої політики двох держав стосовно інших країн на міжнародній арені.

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СПОЛУЧЕНИМ КОРОЛІВСТВОМ У ХОДІ ПОДІЙ НА ДОНБАСІ ТА АНЕКСІЇ КРИМУ

Починаючи з 2014 року відбулася різка зміна вектору зносин між Україною та Сполученим Королівством: у зв'язку з окупацією та проведенням незаконного референдуму в Криму, підтримкою російською федерацією незаконних збройних формувань на сході України, зокрема, шляхом утворення ДНР і ЛНР, британські представники прийняли антиросійську позицію та стали активніше виступати з публічними заявами на підтримку саме України як сторони в збройному конфлікті. Хоча варто зазначити, що така позиція не була однозначною, адже на той період часу російська федерація мала досить великий вплив серед європейських країн і зокрема на Сполучене Королівство [3, с.214].

Головним завданням української влади на той момент було залучення максимально будь-якої політичної підтримки із боку інших країн і організацій задля захисту національного суверенітету. У цей момент різко зросла актуальність ролі підписантів і країн-гарантів за Будапештським меморандумом, зокрема, Сполученого Королівства. Верховна Рада України 2 березня 2014 року звернулася до парламентів держав-гарантів безпеки України, закликавши їх направити свої спостерігачів до України та взяти участь у проведенні переговорів країн-підписантів Меморандуму разом із російською федерацією. Як наслідок, 5 березня 2014 року відбулися консультації в Парижі на рівні міністрів закордонних справ США, Сполученого Королівства та України, де було визначено кроки для вирішення конфлікту, зокрема, через переговори з російською стороною [12]. Вважається, що саме абстрактний характер Меморандуму не зміг втілити на практиці захисні механізми для України, що врешті-решт зумовило його

недієвість. У квітні 2014 року міністр закордонних справ Великобританії Вільям Хейг заявив, що російська федерація відповідальна за події на сході України та має на меті дестабілізувати Україну. Вільям Хейг додатково зазначив, що російсько-український конфлікт є найнебезпечнішою загрозою для світової безпеки у XXI столітті. Це можна пояснити наявністю в російській сторони ядерного озброєння, а також те, що країна здійснює великий економічний, політичний вплив на учасників міжнародних відносин [13].

Представники Великобританії визначили дії російської федерації як порушення принципів Статуту ООН та норм міжнародного права із врахуванням того факту, що країна має статус постійного члена Ради Безпеки ООН, основного статутного органу ООН, який є відповідальним за безпеку у світі. Заяви та представників Сполученого Королівства на рівні ООН справляли значний вплив на подальші рішення органів та установ ООН. 4 березня 2014 року відбулося засідання Ради Безпеки ООН, де представники Сполученого Королівства та США жорстко засудили дії російської федерації та кваліфікували їх як акт агресії відповідно до прийнятих резолюцій ГА ООН [14]. Уже 27 березня 2014 року ГА ООН прийняла резолюцію «Про підтримку територіальної цілісності України», якою підтвердила окупацію російською федерацією території АРК Крим, а також не визнала результати референдуму в Криму, який відбувся 16 березня 2014 року, де Сполучене Королівство виступило співавтором такої резолюції [15]. Ця резолюція стала відправною точкою для прийняття наступних резолюцій ГА ООН, зокрема, щодо ситуації з правами людини в Криму та мілітаризації регіону тощо.

Хоча багато ініціатив і резолюцій РБ ООН були ветовані російською федерацією, яка є її постійним членом, у 2015 році була прийнята компромісна резолюція №2202 від 17 лютого 2015 року, якою підтримується ідея виконання мінських домовленостей щодо врегулювання українського конфлікту [16].

Аналізуючи британсько-українські відносини у рамках ЄС починаючи з російського вторгнення в 2014 році, то варто зазначити, що Прем'єр-міністр

Великої Британії Девід Камерон одразу після початку російського вторгнення виступив із публічною заявою та звернувся до ЄС із закликами поставити на порядок денний «українське питання» та провести розмову із президентом російської федерації задля припинення вогню на східній Україні [17]. Таку тезу підтримали багато країн-членів ЄС. У відповідь на зазначені заяви країн-членів ЄС, зокрема й Сполученого Королівства, 13 квітня 2014 року Верховний представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки Кетрін Ештон висловила серйозну стурбованість останніми подіями на сході України та запропонувала російській федерації «відвести свої війська від кордону України і припинити будь-які подальші дії, спрямовані на дестабілізацію країни» [18]. У якості відповідної реакції Європейська Рада 6 березня 2014 вирішила припинити переговори із країною-агресором щодо поліпшення візового режиму. Не менш важливим моментом став початок запровадження санкційних механізмів щодо російських представників. Великобританія сприймала запровадження санкцій як шлях для діалогу з російською стороною задля початку перемовин із Україною з метою подолання складної ситуації у мирний спосіб згідно з положеннями міжнародного права. Із того моменту Сполучене Королівство почали бачити як державу, що підтримує ідею запровадження найжорсткіших санкцій проти російської федерації. Великобританія під час здійснення як самостійної, так і колективної санкційної політики в рамках ЄС враховувала позицію російської федерації щодо невиконання положень Будапештського меморандуму та Мінських домовленостей. Тісна співпраця з такими країнами як Канада, США, Японія, іншими членами ЄС та наявність великої кількості російських активів на території країни сприяла тому, що Сполучене Королівство досить активно запроваджувала санкції проти російської федерації [3, с. 214]. У 2015 році країни-члени ЄС здійснювали багато двосторонніх візитів за ініціативою Великобританії із залученням представників США та України, ООН, ОБСЄ, РЄ. Саме у цей період були прийняті важливі політичні рішення щодо запровадження спільної санкційної політики щодо російської федерації для

того, щоб примусити останню дотримуватися Мінським домовленостям [1, с. 218]. Крім того, розвиток британсько-українських зносин у рамках ЄС зумовлені підписанням Угоди про асоціацію з ЄС. Великобританія встановила собі за політичний курс схилити Україну до підписання такої Угоди, що в врешті-решт стало важливим підсумком спільної роботи двох країн протягом 1991-2013 років. Водночас внутрішні процеси в Україні, які відбувалися у зв'язку зі політичним курсом Віктора Януковича та незгодою з цим українського суспільства законсервували підписання Угоди до вирішення ситуації демократичним шляхом. Як квінтесенція такої ситуації відбулася «Революція Гідності», внаслідок якої в Україні було встановлено проєвропейський демократичний режим [3, с. 214]. Такі події дали поштовх продовженню переговорного процесу щодо підписання Угоди, що відбулося в 2014 році. Пізніше Сполучене Королівство знову запевнило Україну щодо підтримки євроінтеграції останньої, ратифікувавши Угоду 8 квітня 2015 року.

Сполучене Королівство вело досить активну зовнішню політику щодо України й у межах Ради Європи. Поряд із іншими країнами та за співпраці з Україною Сполучене Королівство активно виступало співавтором багатьох резолюцій Парламентської Асамблеї Ради Європи. Уже 2 жовтня 2014 року Парламентська Асамблея Ради Європи ухвалила резолюцію, в якій було визнано факт того, що російська федерація надіслала регулярні війська в Україну для підтримки діяльності незаконних збройних формувань [19]. Прийнята резолюція від 27 січня 2015 року «Про гуманітарну ситуацію в Україні та біженців» стосувалася захисту внутрішньо переміщених осіб від порушень їхніх прав із боку російської федерації, а також зважала на недопустимість вчинення воєнних злочинів депортації та примусового переміщення цивільного населення в Криму [20]. Резолюцією від 10 квітня 2015 року «Про засудження окупації Росією території Криму та санкції проти Росії» було визнано вчинення агресії російською федерацією на території Донбасу шляхом підтримки сепаратистів, а також засуджувалися дії країни-окупанта в Криму [21]. Резолюцією від 25 червня 2015 року «Про зниклі особи

під час конфлікту в Україні» було знову визнано агресію російської федерації в Україні [22]. У червні 2015 року Парламентська Асамблея Ради Європи прийняла резолюцію щодо осіб зниклих безвісти в Криму та під час збройного конфлікту, де було визнано російську федерацію агресором і окупантом. Однією із найважливіших резолюцій стала резолюція від 12 жовтня 2016, на основі якої Рада Європи поклала на російську федерацію повну відповідальність за дотримання або порушення прав людини як в Криму, так і на Донбасі [21].

Активну позицію проявило Сполучене Королівство й тоді, коли Парламентська Асамблея Ради Європи позбавила російську федерацію права голосу на засіданнях органів Ради Європи, а також заборонила представникам держави-окупанта займати керівні посади в Раді Європи та брати участь у місіях спостерігачів Парламентської Асамблеї Ради Європи.

Сполучене Королівство активно співпрацювало з ОБСЄ щодо встановлення факту фінансування російською федерацією незаконних збройних формувань в Україні. Сполучене Королівство на виконання своїх зобов'язань перед Україною також надіслала своїх представників для аналізу конфлікту в Криму та східній Україні. Як наслідок країн-учасниць організації на 23-й сесії Парламентської Асамблеї ОБСЄ було прийнято резолюцію «Очевидне, грубе і не виправлене порушення Гельсінських принципів Російською Федерацією». У цьому документі було встановлено, що російська федерація порушила всі гельсінські принципи здійснивши збройну агресію проти України [23]. Остаточно позиція країн-членів ОБСЄ була оформлена в липні 2015 року резолюцією «Продовження очевидних, грубих і не виправлених порушень Російською Федерацією міжнародних норм і принципів ОБСЄ», яка визнала військову агресію російської федерації проти України. Сполучене Королівство у цьому процесі стояло на позиції необхідності залучення «третьої сторони» для вирішення конфлікту в Україні.

Сполучене Королівство провадило як пряму, так і непряму економічну та військово-технічну підтримку України через міжнародні фінансові

установи з метою підтримки української національної економіки та захисту її територіальної цілісності. Крім того, із метою підтримання функціонування ключових сфер економіки України, Сполучене Королівство підтримувало здійснення реформ щодо оновлення української армії відповідно до сучасних стандартів НАТО, боротьби з корупцією, провадження з національними фінансовими ресурсами та поверненням втрачених активів [24, с.49]. Як можна побачити, політика країни не була зосереджена виключно на застосуванні санкцій і здійсненні військово-політичної та дипломатичної кампанії серед країн-партнерів: зовнішня політика Великобританії щодо підтримки України становила комплексну програму.

Ситуація Україні дзеркально зумовила внутрішні зміни в безпековій системі Сполученого Королівства. Розуміння застарілих британських безпекових програм змусили політиків країни оновити такі документи. Оновлення британської Національної безпекової стратегії в 2015 році визначило подальший напрямок політики щодо російської федерації та України. Країна вперше визнала російську федерацію як національну загрозу та зосереджується на співпраці з країнами-членами ЄС і США з метою захисту від зовнішніх загроз, вирішення «українського питання» і оновлення міжнародної безпекової кон'юнктури [25].

Упродовж 2014–2016 років Сполучене Королівство зосередило свою увагу на наданні Україні військової допомоги з метою підтримки діяльності Збройних сил України. У цей період відбувалася велика кількість двосторонніх офіційних візитів представників міністерств оборони [1, сс. 218-219]. У 2016 році Великобританія ініціювала проведення навчань в Україні відповідно до стандартів НАТО. Важливим моментом розвитку британсько-українських зносин стало підписання міждержавного договору в оборонній сфері у 2016 році [26]. Цим документом країни визначили напрямки подальшої співпраці у військовій сфері, зокрема, через проведення спільних навчань військовослужбовців, обміну досвідом та інформацією, розвитку спільного військово-промислового комплексу [24, с. 50].

Враховуючи події всередині Сполученого Королівства в 2016 році через Brexit, можна сказати, що загалом підтримка України зберіглася на такому ж рівні та розвивалася відповідно до нових реалій.

Специфіка впливу виходу Сполученого Королівства з ЄС зумовлена чинниками, які передували вступу країни в блок та тривали під час її членства в ЄС. Національні традиції Великобританії, політичні погляди її представників в організації в деяких випадках прямо суперечили політичному курсу як окремих країн-членів, так і загалом позиції ЄС як організації. Наприклад, країна зуміла відстояти позицію щодо збереження власної національної валюти під час членства в ЄС замість входження в Єврозону. По-друге, відмова увійти в шенгенську зону з міркувань національної безпеки також підірвала внутрішню єдність країн блоку. Відмова Сполученим Королівством підписати Хартію ЄС про основні соціальні права працівників та привести внутрішнє законодавство до *acquis communautaire* щодо внутрішньої безпеки, зокрема, міграції та юстиції зумовили коливання в ЄС. [27, с. 171]. Не менш проблемним питанням, що зумовило вихід Сполученого Королівства з ЄС було досить поверхнєве ставлення ЄС до зовнішніх загроз, таких як, виникнення та розвиток російсько-українського конфлікту та економічні ризики для країн ЄС у разі запровадження жорсткої політики щодо країни-агресора. Навіть за умови існування всіх вищезазначених внутрішньо європейських суперечностей Сполучене Королівство активно підтримувало розвиток зовнішніх зносин із Україною.

Як можна побачити, Сполучене Королівство за результатами національного референдуму від 23 червня 2016 року взяло курс на самостійний розвиток із урахуванням політики європейських країн-партнерів, а не членство в регіональному блоці. Сучасна ситуація в Європі зумовила виникнення чинників на міжнародній арені, які вигідні для Великобританії: 1) найвпливовіші країни, такі як США, а також такі організації, як НАТО та ЄС звернули увагу на проблеми на європейському континенті; 2) нарешті увагу країн-партнерів в Європі прикуто до безпеково-політичних питань, а також

розвитку військово-промислових можливостей; 3) із врахуванням наслідків Brexit, виникла можливість для країни відновити своє становище та вплив в Європі [28, с.23].

Не вдаючись до аналізу втрат Сполученого Королівства в економічній сфері, зокрема, часткового просідання економіки, що зумовлено виходом Великобританії із економічної зони ЄС, власне політичне оформлення наслідків для держави через Brexit не було закріплено одразу на нормативному рівні: часто-густо політичні перспективи країни можна було визначити через позиції офіційних представників країни. Якщо розглядати такі заяви у світлі російсько-українського конфлікту та власне ставлення до України, то можна побачити, що у всіх без виключення заявах, зокрема, Прем'єр-міністра Сполученого Королівства прослідковувалася теза безапеляційної підтримки України, а також засудження дій російської федерації. Водночас така політика не могла тривати довгий час: представниками політичних напрямів, які підтримували вихід Сполученого Королівства з ЄС, було запропоновано концепцію «Глобальної Британії». Такий комплексний документ мав на меті відобразити сучасні інтереси країни у зовнішньополітичному курсі, підтримати імідж Сполученого Королівства на міжнародній арені та віднайти шляхи для формування самостійної політики та ініціатив, які б за своїм значенням були рівноцінними членству в ЄС [29, с. 40]. Із врахуванням відповідних заяв політиків, британськими спеціалістами було підготовано Комплексний огляд пріоритетів у сфері зовнішньої політики, оборони та безпеки. Аналізуючи зазначений документ можна виокремити основні пріоритети держави у здійсненні зовнішньої політики, а саме: встановлення та підтримка партнерських і союзницьких відносин, забезпечення вільної торгівлі. Із врахуванням зазначеного документу в 2021 році Парламент Сполученого Королівства затвердив відредаговану концепцію «Глобальної Британії». Водночас британськими експертами було зроблено багато коментарів і зауважень щодо включення до документів надто загальних положень, які не визначили належним чином зовнішньополітичні пріоритети

країни, до яких, зокрема, віднесли неможливість вирішення сучасних збройних конфліктів виключно мирним і дипломатичним шляхами [30, с.99].

Ураховуючи зазначені вище тези, перед Сполученим Королівством знову постало питання кризи міжнародної безпеки через російсько-український конфлікт. Враховуючи навіть той факт, що програма «Глобальної Британії» передбачала здійснення в першу чергу незалежної зовнішньої політики, але країна не могла відмовитися від кооперації з іншими державами у вирішенні «українського питання» і гарантування безпеки в регіоні навіть в умовах пост-Brexit. Таке положення справ зумовило розквіт британсько-американського партнерства [29, с.41]. Такі події можна пояснити тим, що історично між країнами склалися поліпшення в зносинах після невдалих спільних ініціатив, зокрема, провадження іракських військових операцій. Необхідність консолідації сил задля відвернення та припинення загарбницької політики російської федерації зумовило піднесення комунікації та співпраці партнерських країн у рамках НАТО. Прикладом цього стало надання Україні Сполученим Королівством у партнерстві із США протикорабельних ракетних систем «Harpoon» та «Storshadow». Загалом обидві сторони можуть отримати користі від такого партнерства задля України: Сполучене Королівство може відновити свої позиції за рахунок спільних ініціатив із США, а остання в свою чергу може просувати свої наративи на європейському континенті при цьому послабивши позиції Німеччини та Франції у рамках ЄС [5, с.297].

Не менш важливим для України є розвиток партнерських відносин між Сполученим Королівством і Польщею, статус яких було визначено на рівні двостороннього договору з безпеки та оборони в 2017 році. Таким договором було передбачено перспективну схему співробітництва, яка полягала в проведенні спільних навчань, обміні інформацією, співпраці об'єктів військово-промислових комплексів двох країн. На додаток до провадження зовнішньої політики Великобританією в регіоні, де прослідковуються інтереси України, варто виокремити активізацію співробітництва Сполученого Королівства та Туреччини. Великобританія розглядає таку країну як партнера

в торгівлі та ймовірного політичного союзника в південно європейському та центрально азійському регіонах. Таку зацікавленість країни в Туреччині можна пояснити роллю останньої в регіоні в послабленні енергетичного впливу російської федерації щодо європейських країн; місцем країни в контролі Босфорської протоки тощо [3, с. 216].

При здійсненні аналізу британсько-українських відносин не можна оминути питання ставлення Сполученого Королівства до російської федерації. Як вже було зазначено, позиція Великобританії полягає в сприйнятті великої «російської загрози» як реальною та віднесенні російської федерації до статусу супротивників-ворогів, щодо яких неможливо діяти виключно в рамках «м'яких» заходів. Оновлення національних оборонних програмних документів відображає підвищений рівень потенційної загрози від російської федерації з метою протистояння викликам у безпеці регіону. Зазначений статус російської федерації зумовлює внутрішньодержавні зміни, що в свою чергу сприяє посиленню ролі британських спецслужб, збільшенню надходжень до оборонного бюджету, а також додаткове фінансування проектів у сфері кібербезпеки, протидії дезінформації та пропаганди, запобіганні корупції та припинення незаконних фінансових операцій як у межах Сполученого Королівства Великої Британії, так і на території зокрема, України [29, с. 45].

Незважаючи на всі негативні обставини, зумовлені Brexit для Сполученого Королівства, така подія істотно вплинула на багатьох інших країн і організацій: Великобританія починаючи з моменту виходу з ЄС юридично не пов'язана із санкціями ЄС, а тому вона має можливість вводити свої власні санкції. Такі дії країни змушують країн-партнерів також запроваджувати відповідні обмежувальні заходи для російської федерації [1, с. 118].

Наслідки Brexit для британсько-українських не можна зводити виключно до зовнішньої політики обох країн щодо одна одної: вплив зазначеного чинника можна розглядати у двох площинах. Говорячи про

глобальну ситуацію, британська сторона має зацікавленість у використанні конфліктного середовища як майданчику для просування своїх інтересів, адже внаслідок виходу з ЄС країна у певному обсязі втратила свої позиції насамперед у Європі. Великобританія у той час потребувала певних умов на міжнародній арені (варто зазначити, що до уваги береться не лише російсько-український конфлікт, а й напруженість на азійському континенті), аби у практиці застосувати політику «Глобальної Британії». Тут послідовне залучення Сполученого Королівства в події, які відбуваються навколо російсько-українського конфлікту слід оцінювати у необхідному зв'язку з ситуацією довкола протистояння США та Китаю, а також заснування союзу AUKUS Австралії, Великої Британії, США в 2021 році. Розглядаючи регіональний рівень впливу Brexit, то внаслідок конфлікту в Україні почали відбуватися системні зміни на європейському регіоні [5, с. 296–297].

Унаслідок Brexit розвиток отримали не тільки військово-політичні відносини, але й відносини в торгівельно-економічній сфері. Сполучене Королівство залучило інвестиції на суму 1,6 млрд фунтів в Україну за 2021 рік. У зв'язку із ситуацією в країні Сполучене Королівство також підтримує економіку України шляхом прямих надходжень: у грудні 2021 р. країна надала економічну допомогу в розмірі 1 млрд. фунтів із метою допомоги здійснення торгівлі, залучення інвестицій та забезпечення безпеки України [3, с.215; 31].

Варто розуміти, що Brexit у першу чергу характеризувався співпрацею Сполученого Королівства з іншими країнами у сфері військової допомоги, зокрема, й із Україною в світлі російської агресії. Цьому сприяла й безпекова політика України, зокрема, щодо здійснення певних кроків у дипломатії, спрямованих в першу чергу на безпекові питання.

Військово-політичне партнерство Сполученого Королівства та України можна було загалом спостерігати в декількох основних напрямках, а саме: безпосередня комунікація між військовими органами управління збройних сил із метою спільного планування операцій, запровадження реформ військового управління та українських збройних сил загалом із метою відповідності

стандартам НАТО, здійснення сумісних військових навчань серед яких можна виділити «Козацький експрес-2002», «Козацький степ-2003», «Козацька булава-2021», в яких участь взяли не тільки представники Сполученого Королівства, а й інших країн-членів НАТО тощо. Досить прогресивним моментом стало запровадження навчально-тренувальних місій «Orbital» і «Interflex», навчання в рамках яких вже пройшли близько 55 тис. українських військовослужбовців [4, с.137]. Крім того, між країнами активно велися переговори щодо відкриття неба для польотів, а також внаслідок спільних зусиль стала можлива співпраця прикордонних служб [32]. Неабияким успіхом для України стало укладення Меморандуму про взаєморозуміння щодо двостороннього співробітництва у сфері оборони та безпеки між Великобританією та Україною у 2016 році, яким визначено напрямки подальшої співпраці двох країн із метою модернізації Збройних сил України, розвитку оборонно-промислового комплексу тощо. Проаналізувавши зазначений документ можна сказати, що Сполучене Королівство розглядає перспективи в співпраці з Україною в критичній для останньої сфері навіть попри російську агресію, яка на той момент все ще тривала в країні [24, с. 50].

Британсько-українські зносини набули нової якості після того, як до влади прийшла Тереза Мей, яка підтримувала Україну ще до обрання Прем'єр-міністеркою Сполученого Королівства. У цей час характерним для стану двосторонніх відносин стало те, що відбулися важливі для України зустрічі представників обох держав: українська внутрішня та зовнішня політики були в першу чергу спрямовані на врегулювання проблеми російської військової агресії в Україні, євроінтеграції та вступу України до НАТО, що було закріплено на конституційному рівні в 2016 році. Із врахуванням зазначених положень відбувалося все більше взаємних візитів міністрів оборони двох країн [1, с.119]. Наслідком таких політик стало те, що Сполученим Королівством було встановлено основні напрямки провадження своєї зовнішньої політики щодо України, а також визначено необхідність поліпшення дипломатичної співпраці. Зокрема, Великобританією було

встановлено наступні напрямки співробітництва: гарантування захисту суверенітету та територіальної цілісності України, сприяння економічному розвитку України, викорінення корупції та надання гуманітарної допомоги постраждалим особам внаслідок військових операцій в Україні.

У свою чергу, Україна для себе також визначила наступні інтереси у співпраці зі Сполученим Королівством, а саме:

- гарантування якнайбільш активної участі Великобританії в процесах, які пов'язані з гарантуванням обороноздатності України та сприянням запровадженню антиросійських заходів на міжнародній арені;
- підтримка надходження потрібної для країни допомоги задля забезпечення здійснення внутрішньо національних реформ (зокрема, у сфері судочинства, фінансової та податкової системи, боротьбі з корупцією, реформування оборонного комплексу та збройних сил);
- гарантування того, що Сполучене Королівство буде проводити здійснювати як самостійні обмежувальні заходи для російської федерації, так і чинити вплив на інші країни та організації задля притягнення до відповідальності російської федерації та досягнення миру;
- забезпечення надходження фінансових коштів в Україну у вигляді інвестицій [33].

Продовжуючи тему військового співробітництва, то варто зазначити, що 5 липня 2017 року Сполучене Королівство та Україна визначили спільні кроки задля введення в дію Плану дій Україна-НАТО на 2017-2020 роки, коли британська сторона заявила представникам краї-членів НАТО про своє сприяння приєднанню України до воєнного блоку.

Задля реалізації зазначеного плану Великобританія протягом 2017–2019 років здійснила фінансування ініціатив в Україні з метою її підтримки в обсязі 31,6 млн фунтів, а в 2018–2019 роках – на суму 35,2 млн фунтів, у 2019–2020

роках – вже на 36,95 млн фунтів. Із метою практичного освоєння зазначених коштів Сполученим Королівством було створено наступні фонди: Фонд попередження конфліктів, стабільності та безпеки (CSSF) для здійснення фінансової підтримки у воєнно-технічній сфері; Фонд ефективного врядування (GGF) для реформування органів влади України та подолання корупції; Фонд двосторонніх програм для реалізації економічних проєктів та Гуманітарний фонд Міністерства міжнародного розвитку Великої Британії для надання гуманітарної допомоги Україні та її населенню [4, с. 136].

У рамках зазначених вище ініціатив і співпраці загалом представники дипломатичних установ Великобританії активно домагалися надання необхідної підтримки Україні з боку інших країн і організацій наслідком чого стало надання Україні статусу «партнера з розширеними можливостями» НАТО. Таке покращення у відносинах із НАТО за сприяння Сполученого Королівства надало можливість Україні брати участь у плануванні операцій НАТО, отримати допуск до більшої кількості навчань і тренувань, розширення можливостей українських представників бути представленими на посадах у штабах НАТО, поглибити співпрацю з підтримки безпеки в акваторії Чорного моря. У рамках останнього пункту розвитку співпраці між двома країнами Сполученим Королівством у вересні 2020 року було розширено програму навчання в рамках «Orbital» та відтоді вже було передбачено програму розвитку морського потенціалу ВМС України [34].

Як вже можна було побачити, Сполучене Королівство є однією з тих країн-партнерів України, які забезпечують здійснення реформ, підтримку державного суверенітету від російської агресії, а також інтеграцію нашої країни до міжнародних блоків. Важливим підсумком зазначених спільних кроків стало підписання 8 жовтня 2020 року Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії під час візиту Володимира Зеленського до Великобританії. Також угодою між двома країнами було вперше визнано важливість продовження співпраці між

країнам, зокрема, у військово-політичному, економічному, юридичному напрямках тощо [35]. Варто зазначити, що укладення такої Угоди стало підґрунтям для розвитку нових напрямків двосторонніх зносин, а також підписання інших двосторонніх документів.

Висновки до Розділу 2

Виходячи з дуже різкого початку російської збройної агресії в Україну в 2014 році Великобританія не була готова одразу відповісти належним чином: майже всі проекти Сполученого Королівства, які вона планувала здійснити в Україні були піддані змінам у зв'язку з наявністю збройного конфлікту в Україні. Внутрішньодержавні проблеми у Великій Британії, зокрема, ті, які впливали із Brexit, створили можливість для країни чітко переосмислити свою зовнішню політику, зокрема, щодо «українського питання». Загалом Brexit, який остаточно завершився в 2020 році, зумовив наступні зміни в політиці Сполученого Королівства, зокрема, щодо збройного конфлікту в Україні:

- зміни у зовнішній політиці країни

За результатом виходу з ЄС Сполучене Королівство більше не перебувало під прямим впливом органів та інституцій ЄС, що сприяло провадженню самостійної зовнішньої політики країною, що суттєво вплинуло на її зовнішню політику.

- зміни в питанні підтримки України

Сполучене Королівством продовжувало здійснювати підтримку нашої держави навіть після виходу з ЄС. Країна відійшла від партнерства з російською федерацією та зосередилася на наданні всієї необхідної допомоги Україні.

- зміни в питанні щодо запровадження санкцій

Країна із самого початку російської агресії в 2014 році однією з перших запровадила санкції проти представників російської федерації за дії на території України. Із моменту Brexit, коли у Великої Британії вже не було

змоги брати участь у політиці ЄС, країна переосмислила свою політику щодо санкцій: із того моменту Сполучене Королівство почало запроваджувати свої національні санкції в тісній кооперації з партнерами.

- роль країни в міжнародних організаціях

Сполучене Королівство продовжує займати активну позицію на теренах багатьох міжнародних організацій, де є можливим здійснити вплив на конфлікт в Україні. Ураховуючи специфіку діяльності міжнародних організацій, можливість країни встановлювати порядок денний обмежується позиціями інших держав.

Водночас не дивлячись на зазначені вище обставини Велика Британія відіграла важливу роль у європейському регіоні та у світі загалом. Що не менш важливо, аналізуючи зовнішню політику Великобританії можна виокремити такі національні інтереси щодо України:

- розв'язання російсько-українського конфлікту згідно з нормами міжнародного права;
- підтримка впровадження реформ в Україні через надання необхідної фінансово-матеріальної та технічної допомоги;
- становлення Української держави як самостійного та спроможного партнера на міжнародному рівні;
- налаштування в майбутньому якомога більшої торгівлі між двома державами.

Якщо говорити про Україну, то вона мала оновити елементи своєї зовнішньої політики з урахування, тодішньої ситуації в Великій Британії та можливості здійснення нею впливу на інші країни. Офіційні представники Сполученого Королівства одразу визначили той факт, що країна буде співпрацювати з нашою державою у світлі російського вторгнення навіть за наслідками Brexit. На підтвердження зазначеної тези можна навести тісну співпрацю української сторони з урядом Терези Мей. Загалом зазначене британсько-українське партнерство можна описати наступною фразою «Сполучене Королівство перестає бути членом ЄС, але не покидає Європу»,

що в контексті «українського питання» може звучати як «Сполучене Королівство перестане бути членом ЄС, але не перестане дбати про Україну». Загалом позиція Великої Британії полягає в розумінні ситуації в Україні як такої, що не лише визначить режим в середині нашої держави, а й встановить курс для подальшої безпекової ситуації в регіоні Східної Європи.

Водночас можна підсумувати, що збройний конфлікт в Україні показав незмінну підтримку Великобританії, адже заяви керівництва країни щодо засудження дій російської федерації на території України показують проукраїнську позицію країни загалом. При підтримці британського суспільства Уряд проводив активну зовнішню підтримку щодо підтримки України як безпосередньо шляхом надання економічної, гуманітарної, фінансової, військової допомоги, так і опосередковано на теренах таких міжнародних організацій як Організація Об'єднаних Націй, Ради Європи, міждержавних організацій, ОБСЄ, G7, а також і країнами-партнерами.

Акцент на Україну в зовнішній політиці Сполученого Королівства також можна прослідкувати в провадженні санкційної політики щодо активів представників російської федерації на як території країни, так і за її межами шляхом співпраці, наприклад, із США, країнами-членами ЄС, Новою Зеландією, Японією, Австралією.

Водночас варто зауважити, що зовнішня політика Великобританії на початку російського вторгнення в Україну в 2014 році також характеризувалася фрагментарністю та відсутністю всеохоплюючого характеру на міжнародному рівні. Це можна пояснити відсутністю єдиної позиції багатьох країн щодо ситуації в Україні, їхньою залежністю від країни-агресора в багатьох аспектах, а також процесом виходу Сполученого Королівства з Європейського Союзу та внутрішніми протиріччями, пов'язаними з цим процесом.

РОЗДІЛ 3

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БРИТАНСЬКО- УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН ПІСЛЯ РОСІЙСЬКОГО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

Події, що сталися у світі в 2021–2022 роках до російського повномасштабного вторгнення призвели до більш активної інтеграції Великобританії до ситуації довкола України. У прийнятій Сполученим Королівством стратегії «Британія в конкурентні часи», уже зазначалося, що Великобританія збирається спиняти та чинити опір всім небезпекам, які виникають через російську федерацію, а також акцентується увага на підтримці держав «Східного партнерства» та України зокрема. Як наслідок зазначених положень між Україною та Сполученим Королівством було укладено угоду про військово-морське співробітництво від 23 червня 2021 року, а вже в листопаді Україна придбала катери та ракети в Сполученого Королівства на суму 1,7 млрд. фунтів стерлінгів [6, с.7].

Події від 15 лютого 2022 року, коли влада російської федерації визнала незалежними «державами» «ДНР» і «ЛНР» і від 22 лютого, коли було легалізовано потенційне введення російських військ на територію України зумовили необхідність дій від Сполученого Королівства. Від так тодішня Міністерка закордонних справ Великобританії Ліз Трас критикувала дії російської федерації наступним чином: "Цей крок є черговою атакою на суверенітет України та її територіальну цілісність. Він сигналізує про кінець Мінського процесу і порушення Статуту ООН. Він свідчить про рішення російської федерації обрати шлях конфронтації, а не діалогу" [36]. Внаслідок зазначених подій Велика Британія після переговорів із Президентом України Володимиром Зеленським вирішила надати додаткову військову допомогу Україні [37]. Розуміння високого ризику російського повномасштабного вторгнення в Україну зумовило прийняття Сполученим Королівством пізніше

рішення щодо надання Україні вже летальної оборонної зброї. Врешті-решт це дозволило Україні на початковому етапі російського повномасштабного вторгнення отримати від Сполученого Королівства як мінімум 2 тис. одиниць протитанкових систем NLAW та іншої зброї, необхідної для відсічі збройної агресії.

Раптовий напад російської федерації на Україну 24 лютого 2022 року завадив багатьом британсько-українським ініціативам, підгрунття яких було закладено до цього, зокрема, посилення військово-морських спроможностей України в Чорному морі та проведення колективних військових тренувань у морі в рамках укладеного оборонного договору, про який йшлося вище [4, с.136]. Беручи до уваги той факт, що Великобританія починаючи з 2014 року постійно підтримувала Україну в збройному конфлікті та засуджувала агресивні дії російської федерації як такі, що порушують Статут ООН і норми міжнародного права, офіційні представники Лондона досить швидко відреагували вже на повномасштабне російське вторгнення. Одразу після офіційних заяв США прослідувала реакція Прем'єр-міністра Великобританія: Борис Джонсон був «обуреним жахливими подіями в Україні та обговорив з Президентом України Володимиром Зеленським наступні кроки» [36]. Майже одразу британська сторона запросила позачергове засідання представників всіх країн-членів НАТО. Також Прем'єр-міністр Сполученого Королівства повідомив про запровадження країною в майбутньому в кооперації з партнерами великих пакетів економічних санкцій проти російської федерації у зв'язку зі збройною агресією проти України. Крім зазначених кроків, представниками групи країн G7 було також обговорено «українське питання» [37].

Загалом підтримку Сполученого Королівства України можна розділити на наступні основні напрямки: військово-політичний, гуманітарний, фінансовий та економічний. Крім цього, Велика Британія здійснює свою зовнішню політику в зазначених сферах у межах національної та самостійної

політики, так і в рамках міжнародних організацій, а також у партнерстві з окремими країнами.

Варто зазначити, що одним із головних партнерів у наданні військового озброєння Україні є саме Сполучене Королівство. Країна навіть перед початком повномасштабного вторгнення за місяць до нього направила до нашої держави велику партію летальної зброї та боєприпасів до них. Уже в перші дні повномасштабного вторгнення до України британською стороною було направлено велику кількість військового озброєння та інженерно-технічного обладнання для військовослужбовців Збройних Сил України. При цьому всьому до України приїхали тренери, які проводили навчання для українських військовослужбовців [5, с.294]. Зокрема, Сполучене Королівством надало на початковому етапі повномасштабного вторгнення військової допомоги Україні озброєнь на суму більше ніж декілька сотень мільйонів фунтів стерлінгів. На цьому прикладі можна було прослідкувати як змінювався обсяг військової допомоги: зміна пріоритетів від легкого оборонного озброєння, зокрема, шляхом надання декількох тисяч ПЗРК “Javelin”, “NLAW” до наступальної летальної зброї (високоточні протикорабельні ракетні комплекси “Harpoon”, ПЗРК Starstreak і РСЗВ M270, мікродрони “Black Hornet”) [4, с.138]. Важливим досягненням британсько-українських відносин стала передача нашій країні танків Challenger 2. Показовим є той факт, що Великобританія стала першою країною, якою було заявлено та передано Україні бойові танки. Уже після Сполученого Королівства такі рішення почали приймати Німеччина та США. У рамках військової допомоги країна також передала Збройним Силам України велику кількість БМП і БТР, зокрема, Mastiff, Husky і Wolfhound. Велика Британія також постачає військовослужбовцям Збройним Силам України військове спорядження, аптечки, одягу та їжу для будь-яких умов. Наступним важливим етапом британської політики щодо надання військової допомоги Україні стала передача ракет класу "повітря-повітря" AMRAAM для посилення систем протиповітряної оборони NASAMS, які до цього передали США [38, с. 17].

Не менш важливими для України стали рішення, зокрема, Сполученого Королівства щодо проведення та організації заходів і програм для тренування українських військовослужбовців як самостійно в межах своєї країни, так і в кооперації з іншими країнами-партнерами. Як приклад можна навести тренувальну програму “Interflex”, яка запрацювала влітку 2022 року. Тут варто відзначити, що в програмі беруть участь як українські, так і іноземні інструктори з Канади, Нідерландів, Австралії, Швеції, Нової Зеландії, Норвегії, Литви, Фінляндії, Данії та Швеції [39]. Цією програмою тренувань Великобританія, як власне зазначили представники країни, показує свою підтримку України в захисті державного суверенітету та територіальної цілісності від повномасштабного російського вторгнення. На додаток до зазначеної вище програми Сполучене Королівство в партнерстві з Канадою ще з середини осені 2022 року продовжують здійснювати підтримку навчальної програми «Unifier» для військовослужбовців Збройних Сил України, смисл якої полягає в проведенні навчань щодо ведення бою в морі. Підсумувавши навчальні можливості Сполучене Королівство оголосило, що країна проведе навчання для ще 30 000 до кінця 2023 року. У порівнянні, у 2022 році країна провела навчання для 20 000 українських солдатів [40].

Одне з центральних місць у рамках військової допомоги Великобританії Україні посіло здійснення певних ініціатив у співпраці іншими країнами-членами НАТО. Загалом зазначені проекти сприяли як консолідації країн і укріпленню міждержавних зв'язків у середині НАТО, так і посиленню співпраці безпосередньо з Україною. У рамках таких проектів, наприклад, Велика Британія та США на початку 2023 року почали проведення колективних програм навчання щодо користування українськими військовослужбовцями танків Challenger 2 [41]. Програми з тренування українських пілотів на F-16 є однією з останніх ініціатив Великобританії та НАТО, чому передували довгі перемовини між країнами організації, адже консенсусу щодо постачання та навчання українських пілотів в НАТО довгий час не було. У той же час через відсутність на власному озброєнні літаків F-16

Великобританія веде перемовини з партнерами з НАТО щодо запровадження схеми надсилання винищувачів Turpoon країнам НАТО, які би натомість дали свої бойові літаки Україні. Але таке рішення не розглядається в найближчій перспективі, адже велика кількість країн-членів організації все ще не готова до такого кроку, який на їхню думку може лише ускладнити ситуацію в Україні.

Не можна стверджувати, що Сполучене Королівство надає військову допомогу Україні шляхом провадження виключно самостійної політики, а навпаки, Велика Британія бере активну участь у спільному механізмі у рамках НАТО, ЄС, G7 тощо. Якщо казати про британсько-українські відносини в спектрі військової допомоги, то варто зазначити, що такі відносини можуть бути й непрямыми: коли Сполучене Королівство, наприклад, лобіює інтереси України з іншими країнами. Як приклад координації: у квітні 2022 року Великобританія разом із країнами-партнерами створила Міжнародний центр координації донорів у Штутгарті, США з метою максимальної координації зусиль для ефективного надання Україні допомоги. Також Великобританією в співпраці з країнами-партнерами було створено міжнародний фонд для України для координації закупівлі та транспортування військової техніки в Україну з третіх країн або промисловості. Як можна побачити країна намагається координувати зусилля з іншими державами для якнайбільш своєчасного надання Україні необхідної військової допомоги: досить часто пакети військової допомоги Сполученого Королівства з'являються відносно в однаковий час із допомогою з США та інших країн-партнерів [42]. Загалом якщо підсумувати, Сполучене Королівство протягом повномасштабного російського вторгнення в Україну здійснює як пряму підтримку шляхом надання військової допомоги, так і фінансування зазначених ініціатив, що дозволяє непрямо отримувати нашій країні додаткове озброєння. За офіційними даними представників Сполученого Королівства станом на кінець 2023 року фінансова військова допомога Україні досягла рівня 4,1 млрд фунтів стерлінгів, а в 2022 році – 2,3 млрд фунтів стерлінгів [43].

Досить дотичним напрямком британсько-української співпраці є сфера кібербезпеки. Така сфера є досить чутливою для захисту державності України, адже багато військових процесів проходять зараз у цифровому полі. У зв'язку з цим, іноземні партнери, як державні установи, так і приватні компанії надають допомогу українським структурам у боротьбі з російськими хакерами та іншими спеціалістами. Як показують звіти офіційних установ Сполученого Королівства, країна вже досить давно допомагає Україні в захисті національного цифрового простору. Така політика була в першу чергу акцентована на співпраці відповідних установ і партнерських організацій із метою забезпечення українських представників кваліфікованою підтримкою в криміналістичному аналізі прогалин у захисті та в розслідуванні кібератак. Велика Британія також надала Україні відповідне програмне забезпечення для провадження контр диверсійної діяльності в цифровому просторі [44, с. 42]. Загалом відповідна підтримка надається через Міністерство закордонних справ Співдружності та розвитку, а сам Міністр заявив: «Ми залучили частину нашого досвіду, щоб допомогти Україні захиститися від того, що було щоденним нападом кібератак з боку російської федерації з початку вторгнення», підтвердивши цим тезу про співпрацю двох країн у зазначеній сфері [45].

Як уже було зазначено вище, Великобританія вийшла зі складу ЄС і більше не в змозі приймати політичні рішення в рамках ЄС, зокрема, щодо надання фінансової допомоги та військового озброєння для нашої країни. Водночас варто зауважити на тому, що багато країн-учасниць ЄС є членами НАТО. Саме цей факт дозволяє Сполученому Королівству активно долучатися до процесів прийняття рішень іншими країнами непрямо впливаючи на ЄС.

Якщо подивитися в історичній перспективі, то ЄС обмежено здійснював військову підтримку Україні. Ситуація набула нової якості, коли наприкінці 2021 року ЄС прийняло пакет рішень у рамках новоствореного Європейського фонду миру, який мав на меті здійснення підтримки Збройних Сил України на загальну вартість 31 млн євро. Тривалість зазначеного проекту склала 3 роки,

а основними напрямками діяльності стали надання фінансових коштів військовим госпітальним підрозділам, підрозділам інженерного та матеріально-технічного забезпечення, а також підрозділам кібербезпеки. Досить прогресивною пропозицією став варіант заснування в Україні ініціативи ЄС, яка б зосереджувалася на здійсненні військових тренувань українських військовослужбовців, а також на розвитку військової освіти стандартів НАТО. Варто зазначити, що таке рішення не було прийнято внаслідок повномасштабного російського вторгнення в Україну [46].

Продовжуючи тему співпраці країн ЄС між собою, а також залучення до спільних ініціатив Сполученого Королівства у рамках НАТО можна навести приклад, що 27 лютого 2023 року Верховний представник ЄС із закордонних справ Жозеп Боррель підтвердив непохитність європейської підтримки України та перехід до надання прямої фінансової військової допомоги будь-якого типу Україні, зокрема, й летальне озброєння. Уже вкінці 2023 під час візиту в Україну він повідомив, що обсяг фінансування військових ініціатив для України від ЄС досягло 25 мільярдів євро та відповідно буде збільшуватися впродовж наступних років [47]. Особливістю здійснення військової підтримки ЄС Україні є те, що вона може також здійснюватися через НАТО, а тому така допомога включала в себе натівські програми навчання військовослужбовців Збройних Сил України, ініціативи, покликані забезпечити Україну артилерійськими снарядами у рамках кооперації членів НАТО, у тому числі зі Сполученим Королівством.

Наступним напрямком впливу на міжнародні відносини є активне ведення зовнішньої політики в напрямку окремих держав, так і груп держав, пов'язаних між собою.

Зокрема можна навести приклад виникнення альянсу «Сполучене Королівство-Україна-Польща». Створенню такого об'єднання трьох країн передувала велика дипломатична робота. Тресторонній процес офіційного заснування такого союзу було розпочато «Спільною заявою» 17 лютого 2022 року, коли Прем'єр-міністерка Сполученого Королівства Ліз Трас та Міністр

закордонних справ Польщі разом із представниками з України обговорювали «розробку тристороннього меморандуму про співпрацю», щоб продемонструвати свою «відданість подальшому зміцненню стратегічної співпраці та взаємодії». Загалом у рамках такого альянсу питання «найвищої пріоритетності підтримки України» було у центрі уваги. Країни виділили п'ять основних, але не вичерпних напрямів співпраці, серед яких: підтримка Міжнародної Кримської платформи та питань, які обговорюються в її межах; співпраця у сфері кібернетичного захисту та енергетичної безпеки; і покращення довгострокових проєктів задля протидії дезінформації та пропаганди [48]. Після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну в 2022 році Сполучене Королівство та Польща розширили межі співробітництва в рамках такого союзу до надання широкого кола політичної, економічної, військової допомоги. На виконання умов такої співпраці 7 квітня 2022 року була створена Спільна комісія між Польщею та Великою Британією для координації передачі зброї [49]. Згодом така Комісія перестала існувати, а на її місці було створено Контактну групу з питань оборони України. До її складу долучилися Сполучене Королівство, Польща, США, країни Балтії та Північної Європи. Зазначені країни дали рух новим проукраїнським ініціативам у рамках НАТО та ЄС, які як вже було зазначено вище працювали досить злагоджено між собою як із метою надання військової, фінансової допомоги Україні, так і з метою накладення санкцій на російську федерацію. Хотілося б додатково зазначити, що вдалою ініціативою в рамках такої контактної групи стала платформа «Рамштайн». Саме в рамках зазначеної платформи є можливим проведення діалогу між країнами та просування «українського питання» серед провідних країн світу. У свою чергу така ініціатива вигідна й Сполученому Королівству, бо це дозволяє закріпитися країні на міжнародній арені. Зокрема, за результатами багатьох зустрічей вдалося досягти домовленостей щодо передачі летальної зброї Україні, про що було зазначено вище. Варто зазначити, що зазначений трьохсторонній союз країн не набув відповідного рівня організованості та чіткості та з моменту

створення зазначеної Контактної групи перестав з'являтися в полі зору на міжнародній арені. Водночас сам факт існування такого союзу та перспективи наповнення його новим змістом залишаються для України важливим моментом у здійсненні своєї зовнішньої політики. Актуальність існування для України зазначеного союзу можна пояснити фактом того, що оперативна згуртованість Сполученого Королівства, Польщі та України справила досить великий вплив на інші країни та загалом на просування «українського питання» на міжнародному рівні та в перемовинах із окремими країнами. Зазначений союз надав можливість Україні зосередити необхідну кількість ресурсів для захисту своєї території. Результатом спільних зусиль стало надання Україні статусу кандидата в ЄС у червні 2022 року [50]. Водночас основною проблемою зазначеного союзу залишається той факт, що на рівні такої ініціативи до сих пір немає спільного бачення подальших стратегічних напрямків співпраці та розуміння очікувань для кожної з країн-учасниць союзу.

Крім створення трьохстороннього союзу з Польщею та Україною, Сполучене Королівство веде активну співпрацю з іншими країнами, зокрема, Японією. Така кооперація стала поштовхом для посилення санкцій проти російської федерації та надання Україні гуманітарної допомоги, що загалом сприяло зменшенню надходження мікроелектроніки до російської федерації з Азійського регіону. Варто відзначити сучасну позицію Сполученого Королівства до питань стратегічних підходів до безпеки, оборони і зовнішньої політики. Зокрема, укладення оборонної угоди між Великою Британією та Японією, перспектива такої ж угоди з Австралією, Сінгапуром, Індією та Південною Кореєю насамперед посилює роль Британії в Індо-Тихоокеанському регіоні, що позитивно сприятиме поширенню наративів допомоги Україні. Це можна пояснити тим, що всі зазначені країни вже наразі надають різного виду допомогу нашій країні. Створення союзу Сполученого Королівства, США та Австралії «AUKUS» серед іншого має на меті посилення оборонного співробітництва, зокрема, у сфері штучного інтелекту, ядерних

технологій. На додаток до цього багатосторонні домовленості Сполученого Королівства з країнами ЄС, зокрема, Францією, Німеччиною щодо тренування українських військових сприяють укріпленню міжнародного співробітництва. Такі альянси можуть позитивно вплинути на допомогу Україні, адже надання інформації Україні, а також спільне тренування українських військовослужбовців на таких міжнародних майданчиках загалом позитивно сприятимуть розвитку відносин країн-учасниць із нашою державою. Готовність Великобританії надати гарантії безпеки України також іміджево та політично вплинуло на держави-партнери, які стали після цього окремо розглядати можливість надання відповідних гарантій Україні.

Крім співпраці у військовій сфері між Сполученим Королівством і Україною варто виокремити й фінансову допомогу нашій країні, яка проявляється в багатьох напрямках. Зокрема, якщо говорити про гуманітарну фінансову допомогу, то протягом 2022 року Велика Британія оголосила про гуманітарні зобов'язання на загальну суму 220 мільйонів фунтів стерлінгів, які полягали в наданні коштів для покриття витрат на їжу та притулок із акцентом на жінок, дітей та інших найбільш незахищених верств населення [51, с.11]. У липні 2023 року уряд Великобританії повідомив про надання додаткових 127 мільйонів фунтів стерлінгів гуманітарної допомоги, частина з яких буде спрямована на агенції ООН і Міжнародну Організацію Червоного Хреста. Така допомога була надана у період, коли російська федерація підірвала дамбу в Новій Каховці, від якого постраждали біля 42 000 людей на півдні України, що зумовила відповідні асигнування України. Саме тому країною було виділено додаткові 16 мільйонів фунтів стерлінгів для допомоги постраждалим [52]. Крім цього, у жовтні 2023 року Урядом Сполученого Королівства у рамках Європейської політичної спільноти було надано біля 500 мільйонів доларів гуманітарної допомоги для населення України на придбання теплого одягу та пошуку притулку через органи ООН та неурядові організації. Додатково до зазначеної суми Великою Британією було надано ще 100 мільйонів фунтів стерлінгів для відновлення домогосподарств, які постраждали від російських

атак на критично важливу енергетичну інфраструктуру України [53]. Загалом основна частина фінансових коштів для надання гуманітарної допомоги Україні від Сполученого Королівства здійснюється через МКЧХ і Світовий банк у зв'язку з різними бюрократичними перепонами варіанту прямого фінансування зазначених ініціатив [54].

Сполучене Королівство поряд із наданням фінансової гуманітарної допомоги активно веде політику забезпечення фінансових гарантій щодо кредитів України, а також послідовно підтримує інвестиційну привабливість нашої держави. Станом на 2023 рік Прем'єр-міністром Сполученого Королівства Ріші Сунаком було анонсовано біля 250 мільйонів фунтів стерлінгів для Британських міжнародних інвестицій із метою власне фінансування інвестиційних проєктів в Україні [51, с.11]. Крім цього, Великобританія здійснює підтримку фінансування державного апарату України: країна виділила 100 мільйонів доларів США через Світовий банк для фінансування бюджетних програм українського уряду, спрямованих на здійснення виплат зарплат державним службовцям, наданні соціальних послуг населенню [51, с.13]. Як відомо Україна спрямовує основну частину Державного бюджету на покриття витрат оборони у зв'язку з російським повномасштабним вторгненням. Через зазначені обставини досить гостро стоїть питання фінансового забезпечення зобов'язань України перед іншими країнами, адже Україна кожного місяця бере кредити приблизно на суму 5 мільярдів доларів США. Із врахуванням зазначених обставин у лютому 2022 року Сполучене Королівство надало фінансові гарантії на загальну суму біля 1,5 мільярда доларів США у межах колективних кредитних програм для України від банків розвитку, а також Світового банку та Європейського банку реконструкції та розвитку [55, с.77]. Варто зазначити, що вказані фінансові установи наразі грають центральну роль у підтримці економіки нашої країни: Сполучене Королівство також активно надає кошти у межах зазначених установ для фінансування ініціатив в Україні, наприклад, країна виділила 92 млн доларів США у рамках проєкту «Фінансування відновлення після

надзвичайної економічної ситуації в Україні» та 1,45 млрд доларів США як гарантію фінансових зобов'язань України в рамках ініціативи «Державні видатки на зміцнення адміністративної спроможності» [56]. Говорячи про надання фінансової підтримки Україні не можна не зазначити Міжнародний валютний фонд. Із початку повномасштабного російського вторгнення МВФ схвалив надання Україні кредиту на суму 1,4 млрд доларів США у рамках невідкладного фінансування з метою полегшення негативних наслідків для Державного бюджету України. Уже в середині весни 2023 року Міністр закордонних справ Сполученого Королівства під час перемовин із представниками МВФ офіційно підтвердив надання країною кредитних коштів на суму 3,3 мільярда доларів США до Трасту стійкості та сталого розвитку МВФ. Такий траст створено з метою продовжуваного надходження фінансових коштів для забезпечення стабільності енергетичної системи України та протидії кліматичним змінам як в Україні, так і в інших державах, які потерпають від наслідків воєн. Не менш важливим є той факт, що фінансові зобов'язання Сполученого Королівства перед Україною уможливили затвердження МВФ програми фінансування видатків бюджету України, розрахованої на 4 роки, сума якої становить 15,6 мільярдів доларів США [57–58]. Така підтримка зосереджена на активізації спільних зусиль міжнародних партнерів для запровадження привабливого пільгового фінансування України та забезпечення функціонування економічної та податкової систем держави. Додатково до запровадження програм кредитування міжнародними кредитними установами, Великобританія залучає кошти й у рамках G7. На зустрічі міністрів фінансів G7 у травні 2023 року група країн прийняла рішення про збільшення своїх фінансово-кредитних зобов'язань задля бюджетно-економічної підтримки України упродовж 2023 року-початку 2024 року на суму 44 млрд доларів США [59]. Також під час засідання представників країн-членів G7 у травні 2023 року було заявлено про забезпечення бюджетної підтримки України на 2023 і 2024 роки, а також

відзначено необхідність продовження здійснення підтримки МВФ і Світовим банком проєктів в Україні [60].

Дуже важливим кроком, який зробила Великобританія, стало розстрочення кредитних зобов'язань України. Влітку 2022 року кредитними донорами, які фінансують Україну було укладено Меморандум про взаєморозуміння щодо скоординованого призупинення обслуговування боргу України. До країн-членів такої угоди відносяться Канада, Франція, Німеччина, Японія, Велика Британія, США і Франція. Відповідно до зазначеного документу, зобов'язання України щодо сплати зовнішнього боргу були перенесені з 1 серпня 2022 року до кінця 2023 року. У той же час Сполученим Королівством було оприлюднено інформацію, за якою загальний борг України перед урядом Великої Британії становить 21 мільйон фунтів стерлінгів і продовжує зростати [61].

Крім здійснення загальнодержавних програм фінансової підтримки України в різних сферах, варто відзначити й допомогу окремих адміністративно-територіальних частин Великобританії: уряди Шотландії та Уельсу також здійснюють фінансову підтримку України. Зокрема Уряд Шотландії виділив пакет гуманітарної допомоги Україні в розмірі 6,9 млн фунтів стерлінгів для забезпечення водопостачання, санітарії, медикаментів, медичних послуг та притулку у 2022 р. У лютому 2023 р. Уряд Шотландії надав ще 1 млн фунтів стерлінгів [62]. Уряд Уельсу в той же час оголосив про виділення 4 млн фунтів стерлінгів допомоги Україні у 2022 році [63].

Додатково до здійснення непрямого фінансування програм для України через відповідні фінансово-кредитні установи, Сполучене Королівство досить часто в кооперації з іншими країнами створює механізми прямої фінансової підтримки України. 8 березня 2022 року Великобританія оголосила про створення "пакту солідарності" разом із Канадою, Нідерландами з метою забезпечення стійкої допомоги нашій державі саме в довгостроковій перспективі [64]. Також у травні 2022 року Сполученим Королівством було надано пакет фінансової допомоги Україні в рамках підтримки енергетичної

стабільності нашої держави [65]. Зазначену підтримку Сполученого Королівства було додатково підтверджено в лютому 2023 року, коли між Великобританією та Україною була укладена Декларація, яка мала на меті фундаменталізувати здійснення співпраці між країнами та продовження підтримки Сполученим Королівством України [66].

На підтвердження тез, наведених у вищезгаданих угодах, Сполучене Королівство прийняло на себе роль майданчика для просування ідей економічного відновлення України серед інших країн. Зокрема проведена на теренах Великобританії конференція «Шлях до відновлення України» мала на меті підтримати Національний план відновлення України, представлений Президентом України, а також зосередити увагу представників британського підприємництва на майбутніх проектах і співпраці у відновленні України. У продовження зазначеної тези в червні 2023 року Великобританія спільно з Україною провела Міжнародну конференцію з відновлення України, яка була спрямована на мобілізацію міжнародної фінансово-технічної допомоги українській економіці та відновлення після завершення конфлікту; окрема увага зверталася й на залучення приватного капіталу для здійснення реконструктивних інвестиційних проектів в Україні. Як підсумок за результатами Конференції вдалося зібрати 60 мільярдів доларів США на відновлення та реконструкцію України, включаючи внески США, ЄС, Японії, Швейцарії та країн G7. Сполучене Королівство як країна-організатор Конференції також додатково зобов'язалася надати додаткові гарантії фінансових зобов'язань України на суму біля 3 млрд доларів США для надання Світовим банком кредитів Україні у період з 2024 по 2027 роки [67]. Також країною було також надано 240 млн фунтів стерлінгів двосторонньої допомоги шляхом створення Фонду розвитку Сполученого Королівства, діяльність якого буде зосереджена на здійсненні інвестиційних проектів в Україні. Додатково варто зауважити на практичній реалізації результатів Конференції та увагу Сполученого Королівства до сучасників проблем в Україні. У вересні 2023 року представники двох країн обговорили варіанти реалізації

затверджених ініціатив Партнерства з чистої енергії з метою підтримки енергетичної системи України та її перетворення шляхом зеленого переходу та відмови від вугілля. Одним напрямком подальшої реалізації результатів Конференції стала ініціатива «Innovate Ukraine Green Innovation Challenge Fund», яка покликана підтримати енергетичну безпеку України. На доповнення до Угоди про цифрову торгівлю, про яку йтиметься пізніше, за результатами Конференції було створено новий британсько-український майданчик TechBridge, за допомогою якого представники інноваційних галузей економіки двох країн можуть співпрацювати більш плідно, що у свою чергу дозволить дати поштовх післявоєнному відновленню України. У рамках зазначеного проекту було виділено 25 млн фунтів стерлінгів від Сполученого Королівства для посилення кібернетичного захисту України [68].

У рамках здійснення загальної політики щодо фінансування гуманітарних програм Україні варто звернути й на надання фінансової допомоги українцям, які через російську агресію були вимушені залишити Україну та наразі перебувають у Сполученому Королівстві. Великобританія прийняла досить важливі дві програми підтримки українців у Сполученому Королівстві: по-перше, можливість отримання візи для проживання в країні [69] та, по-друге, наразі працює програма «Homes for Ukraine», сутність якої полягає в наданні фінансової підтримки спонсорам-британцям, які готові надати житло для українців для довгострокового проживання [70]. Станом на жовтень 2023 року близько 189 600 власників українських віз прибули до Сполученого Королівства в рамках першої програми підтримки [71]. Враховуючи тривалий характер збройного конфлікту в Україні, Урядом Великобританії було оголошено про виділення додаткових 2,5 млрд фунтів стерлінгів допомоги для покриття витрат, пов'язаних із фінансуванням двох таких програм у період з 2022 по 2024 рік [72].

Аналізуючи політики Сполученого Королівства щодо здійснення фінансування проектів для підтримки України та її населення, важливо проаналізувати стратегічні плани країни в напрямку зазначеної політики. При

дослідженні звітів і прогнозів Міністерства закордонних справ, у справах Співдружності та розвитку Сполученого Королівства можна побачити, що фінансова допомога (невійськовий напрямок) Україні в 2022/2023 і в 2023/2024 перебувала на рівні 210 мільйонів фунтів стерлінгів, а в 2024/25 зменшиться до 155 мільйонів фунтів стерлінгів. Такі данні наведені в порівнянні з обсягами фінансування гуманітарних проєктів у 2021/22 році, що становили близько 103 млн фунтів стерлінгів [55, с.268; 44, с.251].

Фінансова допомога Сполученого Королівства безпосередньо поєднана з економічним впливом на нашу державу: у першу чергу шляхом асигнування необхідних видатків Державного бюджету України. Як було зазначено вище така економічна допомога може проявлятися в наданні кредитів, фінансових гарантій у міжнародних банківських установах, безповоротній фінансовій допомозі. Поряд із цим економічна допомога проявляється в полегшенні доступу українських товарів і послуг до ринку Сполученого Королівства, створенні механізмів відновлення української економіки.

У зв'язку з початком російського повномасштабного вторгнення між Україною та Сполученим Королівством активізувалися перемовини щодо полегшення здійснення торгівлі з метою підтримки нашої національної економіки. Зокрема, одним із найважливіших кроків, який здійснило Сполучене Королівство задля допомоги українській економіці в умовах повномасштабного російського вторгнення стало підписання оновленої відповідно до тодішніх обставин Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством від 2020 року. Такою Угодою було врегульовано режим преференційної торгівлі між країнами та полегшено доступ українських товарів до британського ринку. Від так результатом переговорів між представниками країн стало те, що 4 травня 2022 року Україна та Велика підписали угоду про скасування ввізних мит і тарифних квот в двосторонній торгівлі, що є доповненням до зазначеної вище Угоди. Країнами було погоджено, що така угода діятиме 1 рік, але може бути продовжена за

домовленістю між сторонами на новий термін. Позитивним результатом для українських виробників стало те, що після скасування ввізних мит і тарифних квот вони мають можливість збільшити експортні обсяги своєї продукції з адекватною вартістю. Як висновок можна сказати, що зазначені кроки матимуть подвійний ефект як для приватного сектору, так і для держави загалом: створено можливість для масштабування українського бізнесу та виходу на британський ринок, що в свою чергу створить нові робочі місця та збільшить надходження до Державного бюджету України [73]. Варто зазначити, що такі дії Сполученого Королівства синхронізовані з позицією ЄС, який у той же період часу також заявив про намір скасувати стягнення усіх імпорتنих мит на українські товари, що було зроблено 30 травня 2022 року відповідно [74]. У 2023 році Велика Британія продовжила дію пільгової торгівлі та скасування ввізних мит; країна також планує подовжити дію зазначених пільг та розповсюдити їх на всі українські товари з терміном дії до березня 2024 року [75].

Наступним важливим етапом розвитку британсько-українських відносин стало підписання представниками двох держав 18 серпня 2022 року другого додаткового документу до Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство. Таким актом затверджувалося полегшення двостороннього доступу до ринку публічних закупівель, зокрема, щодо уніфікації таких процесів у сфері надання медичних послуг, а також встановлено деякі положення, якими оновлювалися умови та валюта кредитів МВФ [76].

Як було зазначено вище, наслідком Brexit та укладення угоди про вільну торгівлю для України стало пришвидшення розвитку обміну цифрових технологій із Сполученим Королівством. У свою чергу це дозволило укласти подальшу угоду між країнами для підтримки економіки України. Уже 20 березня 2023 року Міністр з питань бізнесу та торгівлі Великобританії та представник України підписали Угоду про цифрову торгівлю між Великою Британією та Україною, яка допоможе розвитку новітнього напрямку товарів

і послуг. Зазначена Угода буде охоплювати сучасні сфери економіки та суспільного життя, а саме: цифрові торгові системи, вільний обмін даними, захист споживачів, відкриті цифрові ринки, фінансові послуги та технічне співробітництво. Очікується, що укладення Угоди дозволить здійснити цифрову трансформацію найбільш важливих галузей та сфер суспільного життя та оформити зазначені процеси в правовому полі. Додатково зазначена Угода буде сприяти піднесенню цифрової економіки та ІТ-бізнесу, штучного інтелекту та суперкомп'ютерів, дозволить підняти рівень цифрової обізнаності громадян України [77].

Не менш важливим є і напрямок правової співпраці. Тут варто зауважити, що британсько-українські відносини модернізуються через наявність збройного конфлікту в Україні та через те, що такий конфлікт впливає на ширші відносини між багатьма країнами на світовому рівні. Від так Сполучене Королівство активно просуває спільні інтереси для себе та України в рамках не лише міжнародних організацій, але й інших інституцій.

Сполучене Королівство є важливим учасником міжнародних відносин на рівні ООН. Країна активно веде роботу на різних її майданчиках: як на рівні Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки, так і на рівні інших агенцій організації, зокрема, ЮНЕСКО, Комісії з прав людини, Комітету із протидії катування тощо. Говорячи про роль Сполученого Королівства на рівні Генеральної Асамблеї, то країна, враховуючи свої консервативні європейські традиції, притримується позиції дотримання міжнародного права та загальних принципів Статуту ООН, а саме необхідності мирного врегулювання конфліктів, невтручання у внутрішні справи країн, а також взаємоповаги та мирного співіснування. По-перше, представники Сполученого Королівства активно використовують майданчик Генеральної Асамблеї ООН для поширення тези про засудження російської федерації та пошуку шляхів для вирішення конфлікту в Україні. Крім того, країна активно підтримує Україну в збройному конфлікті та просуває відповідні рішення під час голосування. Зокрема, Сполучене Королівство долучилося до прийняття багатьох

резолуцій, які були спрямовані на мирне вирішення російсько-українського конфлікту та притягнення воєнних злочинців до відповідальності. Кожна із прийнятих резолюцій ГА ООН є надважливою, адже вона є результатом спільної роботи багатьох країн, які підтримують Україну. На роковини вторгнення російської федерації в Україну 23 лютого 2023 року було прийнято резолюцію ГА ООН ES-11/6 «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеосяжного, справедливого і тривалого миру в Україні». У результаті спільної роботи представників багатьох країн, зокрема й Сполученого Королівства, Генеральна Асамблея ООН своїм рішенням показала підтримку України, визначила абсолютність її державного суверенітету та територіальної цілісності. Такою резолюцією також було встановлено варіанти подальших кроків, які мають на меті закінчити російсько-український конфлікт, встановити мир і відновити порушені права України як держави, що передбачено Статутом ООН. Таким рішенням країни також вимагають від російської федерації припинити агресію. Із правової точки зору, Генеральна Асамблея ООН своїми рішеннями підтвердила необхідність притягнення до відповідальності винних осіб за міжнародні злочини, які вони вчинили на території України [78].

У рамках 11-ї надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН щодо агресії російської федерації проти України Сполучене Королівство відіграло важливу роль, адже країна стала співавтором багатьох важливих для України резолюцій, а саме Резолюції ES-11/1 “Агресія проти України” від 2 березня 2022 року, Резолюції ES-11/4 “Територіальна цілісність України” від 12 жовтня 2022 року, а також Резолюції Res. L. 6/2022 “Подальший захист та відшкодування збитків за агресію проти України”. Якщо підсумувати, зазначені резолюції вимагають негайного припинення військових операцій російської федерації на території України, а також необхідності забезпечення належного поведіння з цивільним населенням під час збройного конфлікту. Крім цього, важливим елементом, який передбачають зазначені резолюції є необхідність відшкодування завданої шкоди постраждалим від збройного

конфлікту, що зумовлює необхідність створення країнами дієвого міжнародно-правового механізму для цього. У листопаді 2022 року було прийнято Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН ES-11/5 «Сприяння здійсненню правового захисту та забезпеченню відшкодування збитків у зв'язку з агресією проти України». Варто зазначити, що загалом прийняттю зазначеного рішення передуює велика дипломатична робота, зокрема, і британських представників, адже ним запроваджувався реєстр збитків і було закладено основу для створення механізмів відшкодування (репарацій) постраждалим від збройного конфлікту.

Якщо підсумувати, хоча зазначені резолюції Генеральної Асамблеї ООН не мають обов'язкового характеру, однак сам факт ухвалення таких документів є важливим кроком для консолідації міжнародних зусиль задля визнання дій російської федерації в Україні агресією, а також створення умов для притягнення як держави, так і її представників до міжнародної відповідальності, а також відновлення прав постраждалих осіб.

Роль Сполученого Королівства в Раді Безпеки ООН та загалом робота зазначеного органу наразі характеризується складнощами в прийнятті рішень. Це в першу чергу пояснюється постійним членством російської федерації в Раді та активним користуванням останньою правом вето. Наслідком такої ситуації стало блокування країною прийняття багатьох важливих і обов'язкових для виконання рішень, які були покликані припинити російсько-український конфлікт. Зокрема, було заблоковано резолюцію від 22 вересня 2022 року щодо засудження дій російської федерації в Україні [79], а також резолюцій, які закликають не визнавати жодних змін статусу тимчасово окупованих територій України. Навіть у такій ситуації Сполучене Королівство використовує всі можливі варіанти з метою перетворення Ради на показовий майданчик для засудження неправових ідей країни-агресора. Зокрема, Сполученим Королівством було заблоковано просування російською федерацією своєї резолюції щодо конфлікту в Україні, а також країна не дала можливість онлайн-трансляції виступу представників російської федерації на

засіданні Ради, яким Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт [80]. У зв'язку зі складною правовою невизначеністю щодо подальшої роботи Ради Безпеки ООН (постійне членство російської федерації в органі та її право вето) Великобританія активно підтримує ідею проведення реформи Ради Безпеки ООН, зокрема, шляхом розширення переліку постійних членів Ради, включення до складу органу представників африканського континенту, Європи та Азії, а також можливість подолання права вето постійного члена Ради Безпеки ООН рішенням Генеральної Асамблеї ООН [81].

Говорячи про інші організації та агенції в рамках ООН, то Сполучене Королівство активно підтримує діяльність Незалежної міжнародної слідчої комісії по Україні, яка була створена Радою з прав людини ООН шляхом надання експертної підтримки [82]. У рамках співпраці країни з Україною у сфері притягнення до міжнародної відповідальності представників вищого керівництва російської федерації, Великобританія також приєдналася до активної групи країн-партнерів, яка працює над питанням гарантування притягнення винних осіб до як міжнародної кримінальної відповідальності, так і до юридичної відповідальності в рамках української національної правової системи за агресію російської федерації проти України. Зокрема, оцінюється доцільність створення судової установи або в національній системі України, або в міжнародній для переслідування за зазначені злочини, вчинені в Україні [83].

Аналізуючи позицію та роботу Сполученого Королівства щодо міжнародного збройного конфлікту в Україні в юридичному аспекті, то можна прослідкувати здійснення країною політики, спрямованої на підтримку України та докладання зусиль до притягнення як держави російської федерації, так і окремих її представників незалежно від посад до міжнародної відповідальності. Загалом таку політику Сполученого Королівства можна виділити в наступних напрямках:

- Збільшення допомоги та підтримки діяльності міжнародних судових установ (у тому числі Міжнародного суду ООН,

Міжнародного кримінального суду, створення Спеціального трибуналу з агресії російської федерації тощо).

- Підтримка здійснення внутрішніх розслідувань Україною задля притягнення російських воєнних злочинців до кримінальної відповідальності.
- Утвердження національної політики Великобританії щодо здійснення правосуддя щодо російських представників [84].

Говорячи про перший напрямок здійснення правової допомоги, то варто почати з того, що Сполучене Королівство є державою-учасницею Міжнародного суду ООН, Міжнародного кримінального суду, Європейського суду з прав людини. Країна використовує зазначені майданчики як у регіональному контексті, так і в міжнародному задля просування тез здійснення міжнародного правосуддя в ситуації довкола України. Наприклад, Великобританія розглядає Міжнародний суд ООН як механізм для протидії незаконним діями російської федерації як держави, адже позови, які пред'являються до суду спрямовані проти дій держави як актора міжнародного права. Відповідно Сполучене Королівство та 31 інші країни доєдналися до позову України проти російської федерації за порушення Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Уже 20 вересня 2023 року Генеральна прокурорка Сполученого Королівства представила аргументи щодо справи перед Судом [85]. Не менш важливим став той міжнародний прецедент, що Міжнародний Суд ООН прийняв тимчасові заходи, зобов'язавши російську федерацію припинити збройну агресію в Україні, однак таке рішення не було виконано. На нашу думку така ситуація може бути використана вподальшому учасниками справи для доказування порушення російською федерацією норм Конвенції. Крім цього, Сполучене Королівство разом із Україною та іншими країнами 05 липня 2023 року подала позов проти Ірану за збитий український літак. Країни зазначили, що Іран здійснював дії та бездіяльність, які повністю не відповідають вимогам Монреальської конвенції 1971 року до та після збиття літака рейсу PS752

військовослужбовцями Аерокосмічних сил Корпусу вартових Ісламської революції через що країна має нести повну відповідальність за збиття літака [86].

Варто зазначити, що Сполучене Королівство також є державою-членом Римського статуту Міжнародного кримінального суду, де вона тісно співпрацює з іншими державами щодо допомоги Суду розслідувати воєнні злочини, злочини проти людяності та геноцид в Україні. Сполучене Королівство активно надає фінансову та експертну підтримку розслідуванням Суду ситуації в Україні. Зокрема у 2022 році країна надала фінансування в розмірі 1 млн фунтів стерлінгів з метою підтримки діяльності Міжнародного кримінального суду, пов'язаної з розслідуванням злочинів в Україні. Крім цього, у тому ж році країна надіслала до Суду спеціалістів у сфері зв'язку та збору інформації, правових радників у галузі міжнародного кримінального права та поводження з доказами, а також взялася з проведення спеціального тренінгу з розслідування воєнних злочинів для представників українських правоохоронних органів у співпраці з Міжнародним кримінальним судом [87]. У березні 2023 року Великобританія провела велику конференцію з метою посилення співпраці країн у рамках Міжнародного кримінального суду задля переслідування російських злочинців за міжнародні злочини, вчинених в Україні. Проведенню такого заходу також сприяв факт того, що Судом було видано ордери на арешт Володимира Путіна та Марії Львової-Белової за ймовірний воєнний злочин депортації дітей до російської федерації. У рамках допомоги Міжнародному кримінальному суду Великобританія в 2023 році виділила додаткові 395 тис фунтів стерлінгів. Загалом британська підтримка діяльності Суду станом на 2023 рік вже становить 1 млн фунтів стерлінгів. Крім цього, Великобританія взяла на себе зобов'язання надавати морально-психологічну підтримку потерпілим від злочинів, у тому числі дітям і жінкам, постраждалим від сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом; надати більше коштів та експертів для роботи в Суді; провести тренінги для слідчих і прокурорів щодо використання електронних доказів у

кримінальних провадженнях для притягнення злочинців до кримінальної відповідальності; покращити роботу слідчих Суду у сфері збору доказів міжнародних злочинів за допомогою OSINT/HUMINT тощо [88].

Додатково Сполучене Королівство, США та ЄС заснували ініціативу Atrocity Crimes Advisory Group, діяльність якої спрямована на надання допомоги українським органам прокуратури та органам досудового розслідування в розслідуванні та переслідуванні російських злочинців, які вчинили воєнні злочини в Україні. Така ініціатива включає фінансування Сполученим Королівством через FCDO пакету допомоги вартістю 2,5 млн фунтів стерлінгів правоохоронним органам України, включаючи проведення навчання для українських суддів, розгортання мобільних груп правосуддя в місцях потенційних воєнних злочинів, збір доказів і підтримку британських експертів із сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом [89–90].

У межах Ради Європи сформувалася стійка політика підтримки України не тільки з боку Сполученого Королівства, а й всіх інших країн-членів організації. Таке об'єднання країн дозволяє активно просувати українське питання на такому майданчику. Найважливішим рішенням організації стало виключення російської федерації з Ради Європи з березня 2022 року, що в свою чергу стало юридичною підставою для виключення представника російської федерації зі складу Європейського суду з прав людини. Такі рішення призвели до того, що росіяни більше не матимуть права подавати скарги на дії держави до цього судового органу. Крім цього було ухвалено велику кількість резолюцій на підтримку України та засудження дій російської федерації. Прийнятою у межах ПАРЄ резолюцією «Політичні наслідки агресії російської федерації проти України» підкріплено необхідність здійснення постійної підтримки країнами Європи, у тому числі Сполученим Королівством, України на шляху до НАТО, захисту державного суверенітету, недопущення порушення та відновлення порушених прав людини шляхом репарацій. Після прийняття такої резолюції Сполучене Королівство також підтримало ідею створення Міжнародного реєстру збитків, завданих агресією

російської федерації проти України, який покликаний зафіксувати усі збитки в державі, завдані російською федерацією з метою подальшого відшкодування за рахунок активів країни-агресора. Рада Європи приділяє велику увагу до всебічного створення умов для гарантування притягнення до міжнародної кримінальної відповідальності російських злочинців. Наприклад, прийняттям резолюції «Правові аспекти та аспект прав людини в агресії РФ проти України» та «Перевірка правомірності та законності звільнення від обмеження строку для чинного Президента Російської Федерації» було підтверджено думку про те, що влада Путіна є нелегітимною, а режим у країні було визначено як диктаторський. На доповнення до зазначених положень підкреслюється важливість і доцільність створення спеціального міжнародного кримінального трибуналу щодо злочину агресії проти України, який, наприклад, буде схвалено Генеральною Асамблеєю ООН [91]. Прийняті в жовтні 2023 року резолюції «Роль Ради Європи у запобіганні конфліктам, відновленні довіри до міжнародних інституцій та сприянні глобальному миру» і «Забезпечення справедливого миру в Україні та тривалої безпеки в Європі» також підкреслюють бажання країн підтримувати Україну всіма можливими правовими механізмами, як, зокрема, шляхом посилення ролі Ради Європи на міжнародному рівні, реформування ООН; формування самодостатньої системи міжнародних органів правосуддя для притягнення до міжнародної відповідальності злочинців за міжнародні злочини.

Загалом тісна та особиста дипломатична координація між Великобританією та Україною є наразі неоціненною, адже дипломатична підтримка Сполученого Королівства під час російської збройної агресії значно допомогла Україні протистояти ворогу, що в свою чергу допомогло Великобританії відновити репутацію та посилити свої позиції на міжнародній арені після виходу з ЄС. Тут необхідно підкреслити масштабування та активізацію взаємин між країнами через повномасштабну російську агресію, яка почалася в 2022 році. Аналізуючи сучасний стан британсько-українських відносин можна виділити наступні перспективи їхнього розвитку:

1. Розвиток трьохсторонньої угоди між Польщею, Великою Британією та Україною, включно з пошуком подальших шляхів для максимальної збільшення співпраці;
2. Посилення співпраці Сполученого Королівства з третіми країнами для вирішення «українського питання»;
3. Підтримка довгострокових амбіцій України щодо НАТО та ЄС;
4. Продовження координації зусиль країн групи G7 щодо санкцій;
5. Спільне вирішення міжнародних проблем у сфері правосуддя в рамках Міжнародного суду ООН, Міжнародного кримінального суду, а також створення механізму щодо розслідування злочину агресії та реформування органів ООН;
6. Розвиток двосторонніх економічних відносин;
7. Надання гарантій безпеки Україні.

У рамках розгляду аналізу першого пункту варто зазначити, що для кращого розуміння взаємних інтересів України та Сполученого Королівства, а також можливості подальшого розвитку співпраці в рамках союзу «Сполучене Королівство-Україна-Польща» необхідним є здійснення аналізу позицій двох країн. Початкове бачення України щодо такого союзу ґрунтувалося не на перевагах географічного розташування країн-членів, а на спільних принципах зовнішньої політики країн, а також потенціалі розвитку трьохсторонніх відносин у таких сферах, зокрема, як підтримка діяльності Кримської платформи, кібернетичної та енергетичної стабільності та захисту країни, а також протидія дезінформації. Останній напрямок співпраці передбачав боротьбу з агресивними діями російської федерації в кіберпросторі. У короткостроковій перспективі співпраця між трьома країнами може допомогти розширити розмір військової підтримки Збройних сил України, наблизивши національні українські стандарти Збройних Сил України до стандартів НАТО. Додатково такий союз міг би суттєво вплинути на післявоєнну відбудову України, адже в обидвох країн є російські активи, які можна заморозити та використати на користь нашої держави. Із метою

досягнення зазначеного плану уряди двох держав оприлюднили нову спільну декларацію щодо підтримки українського державного суверенітету, планів України щодо вступу НАТО та ЄС, а також актуальність продовження здійснення спільної політики в майбутньому [66]. У довгостроковій перспективі зазначений тристоронній союз може отримати нову якість: відійти від концепції виключно надання різного роду допомоги Україні на платформу, на якій три рівноправні партнери співпрацюють з метою досягнення спільних економічних і політичних цілей. Через те, що інші країни призупинили вступ України до НАТО через вагання деяких союзників щодо правильності таких кроків, Україна шукає нові формати, які допоможуть розширити (але не замінити) її можливості оборони і таким чином забезпечити остаточну інтеграцію з євроатлантичними організаціями. Загалом запровадження тристороннього союзу не розглядається як альтернатива інтеграції в НАТО та ЄС, а як додатковий механізм, який може мати кумулятивний ефект у поєднанні з роботою інших міні-союзів, таких як Люблінський трикутник. У таких умовах Україна шукає не лише короткострокове партнерство, але й коаліції, які можуть мати довгостроковий ефект і перспективу в різних напрямках, а не лише у воєнному як було зазначено вище. Рівноправна та широка співпраця з Польщею та Сполученим Королівством є одним із тих варіантів, які Україна прагне розвивати як напрям своєї зовнішньої політики в найближчій перспективі [11].

Продовжуючи тезу розвитку співпраці Великої Британії з іншими країнами, що б врешті-решт позитивно позначилося на вирішенні конфлікту в Україні, то подальша інтеграція з Канадою, Австралією, Японією, Новою Зеландією, США, Польщею, а також Туреччиною дозволить диверсифікувати британські контакти та налагодити регіональні зв'язки, які можна було б використати у разі необхідності для здійснення підтримки України. У такому напрямку знаковим для українського досвіду є приклади співпраці з іншими країнами, зокрема з Туреччиною. Ця країна виступає вагомим торговельним партнером та потенційним політичним союзником в регіоні Східного

Середземномор'я, Південного Кавказу, регіонів Каспію та Центральної Азії. Актуальність такого партнерства можна також пояснити спільністю інтересів двох країн щодо виникнення союзу в енергетичній сфері між Кіпром, Грецією та Ізраїлем; спільні інтереси країн щодо безпечності видобутку енергоресурсів у каспійському регіоні тощо [29, с.43]. Важливим моментом є те, що Туреччина є членом НАТО, а також має можливість забезпечити безпеку в Чорному морі через контроль над Босфорською протокою відповідно до міжнародних актів.

Аналіз політики Сполученого Королівства щодо просування питання вступу України до ЄС та НАТО дозволяє зробити наступні висновки. Як було сказано вище, через Brexit країна не може напряму впливати на рішення ЄС щодо вступу України. Однак враховуючи умови тісної комунікації Великобританії з більшістю країн-членів ЄС, то можливе здійснення непрямого впливу, а також лобювання інтересів України у рамках спільної політики Сполученого Королівства як із окремими країнами, так і з групами країн-членів ЄС (зокрема, через союз Сполучене Королівство-Франція-Німеччина) [1, с.114]. Перспектива розвитку відносин країн щодо вступу України до НАТО є більш яскравою. На саміті НАТО у Вільнюсі спільними зусиллями вдалося домогтися просування зазначеного питання: а саме втрата необхідності для прийняття План дій щодо членства в НАТО для України, оновлення формату Ради України-НАТО. Підтвердженням зазначених тез є прийняті заяви як результат саміту, де зазначені вищевказані положення [92]. Хоча загалом зазначені декларації є більше політичними заявами, але сам факт їхнього існування на такому рівні вказує на наявність політичної волі держав продовжувати вказану політику щодо України, що врешті-решт виявляється на практиці.

Варто також відзначити діяльність Сполученого Королівства в рамках G7. У світлі прийняття «Спільної декларації про підтримку України» [93] на саміті НАТО у Вільнюсі, важливим залишається скоординована політика держав щодо продовження здійснення спільної політики запровадження

подальших санкцій проти російської федерації. Водночас варто зауважити, що необхідність подальшого запровадження санкцій пов'язана з необхідністю узгодження дій між ЄС, США, Сполученим Королівством та іншими державами, залучення інших ключових держав, таких як Грузія, Армєнія, Казахстан, Туреччина та Узбекистан та інших країн для блокування шляхів обходу санкцій.

На нашу думку продовження здійснення зовнішньої політики Сполученим Королівством щодо підтримки України в питаннях доведення міжнародної відповідальності російської федерації як держави в рамках Міжнародного Суду ООН, Європейського суду з прав людини, а також притягнення до як міжнародної кримінальної відповідальності в Міжнародному кримінальному суді, так і до кримінальної відповідальності у відповідній національній юрисдикції російських злочинців; створення механізму для переслідування російських представників вищого військово-політичного керівництва за злочин агресії, а також відшкодування збитків за завдану шкоду внаслідок такої агресії; підтримки українських національних розслідувань міжнародних злочинів не викликає сумнівів, адже зазначені питання вже закладені в порядку денному Сполученого Королівства на найближчі роки. Водночас варто зауважити, що вирішення деяких питань вимагатиме залученості не тільки Великобританії, але й великої кількості інших суверенних держав. Саме тому вбачається за необхідне консолідація зусиль України та Сполученого Королівства щодо інтеграції позицій із іншими організаціями та державами з метою досягнення зазначених завдань.

Співпраця між Сполученим Королівством та Україною у сфері торгівлі в недалекій перспективі може набути більшого масштабу. Водночас активізація економічних відносин між країнами з метою підтримки економіки нашої держави та сприяння надходженню інвестицій на нашу думку вимагатиме докладання спільних зусиль обох держав. Спільні кроки щодо укладення двосторонніх угод у сфері торгівлі свідчить про можливість досягнення зазначених вище планів, адже перспективним для обох країн є

розвиток ринку цифрових технологій, обміну даними та інформацією, електронними послугами. Запроваджені пільги для українських товарів також позитивно справляють вплив на підтримку національної економіки, тому викликом для українського Уряду наразі є необхідність продовження таких пільг на 2024 рік. У рамках проведеної конференції з відновлення України були прийняті фундаментальні рішення щодо економічної та фінансової підтримки відновлення енергетичного сектору України та переведення його на більш екологічні рейки, а також залучення британських інвестицій через новостворені фонди. Вбачається за необхідне впровадження спільних практичних механізмів для реалізації зазначених проєктів із урахуванням вимог партнерів щодо прозорості процесів, підзвітності використання коштів і недопущення прояву корупційних механізмів.

Не менш важливим напрямком розвитку двосторонніх відносин між Україною та Сполученим Королівством є надання останнім останньою гарантій безпеки у зв'язку з абстрактним характером і недовістю Будапештського меморандуму, російським вторгненням в Україну в 2014 році та вже повномасштабною агресією в 2022 році. Загалом надання безпекових гарантій стало можливим у зв'язку з прийняттям Спільної декларації G7, яка передбачала надання довгострокових гарантій безпеки Україні країнами-членами організації. Водночас зазначена декларація не вказувала на конкретні види гарантій, що зумовило необхідність України погоджувати такі гарантії окремо з кожною країною [94]. Уже в серпні 2023 року Україна почала перемовини зі Сполученим Королівством щодо гарантій безпеки. Варто зауважити, що характер таких гарантій може бути різним, адже уніфікованої форми наразі не існує. Однак навряд вони будуть відтворювати положення статті 5 Вашингтонського договору, який передбачає пряму військову конфронтацію. Враховуючи той факт, що стороною збройного конфлікту в Україні є російська федерація з атомною зброєю, на нашу думку зміст гарантій безпеки з боку Сполученого Королівства може полягати в наданні прямої фінансової, військової, гуманітарної, економічної допомоги Україні в разі

повторного виникнення збройного конфлікту в майбутньому. Водночас виникає питання: як такі гарантії буду відрізнятися від того, що наразі надає Велика Британія Україні та як такі гарантії будуть корелюватися з ситуацією, яка вже зараз відбувається в Україні [95]. На нашу думку, відповідь на таке питання лежить у дипломатичній площині та підлягає обговоренню між представниками обох сторін.

Висновки до Розділу 3

Порівнюючи політику Сполученого Королівства щодо України на етапі російського вторгнення з 2014 та 2022 років варто відзначити кардинальну зміну парадигми таких відносин. Від так як можна побачити в країні відбувалися комплексі процеси в багатьох аспектах її життєдіяльності: посилювалася внутрішньо національна напруженість, відбувся спад британської економіки, на міжнародній арені Сполучене Королівство також втратило свої позиції. Але не дивлячись на зазначені обставини в першу чергу підтримка британського суспільства дозволила подолати двопартійні суперечки представників Парламенту та оперативним чином вирішувати питання фінансової та військової-політичної допомоги Україні, надання гуманітарної та економічної підтримки українському суспільству.

Підсумовуючи варто зазначити, що міжнародна підтримка України інших країн, необхідність самозатвердження Сполученого Королівства після Brexit, а також попередні зобов'язання Великобританії щодо України змусили країну бути в авангарді всебічної допомоги Україні. Зазначена ситуація сприяла збільшенню розмірів допомоги Україні загалом до £5 млрд фунтів стерлінгів починаючи з 2022 року. Нова якість британсько-українських відносин призвела до внутрішньодержавних змін у Сполученому Королівстві: були внесені зміни та прийнято нормативно-правові акти щодо введення санкцій та конфіскації російського майна на користь України, міжнародного правового співробітництва в рамках міжнародних організацій і груп держав щодо притягнення до відповідальності російських злочинців.

Варто відзначити й зміну підходу до російської федерації: вперше в національні оборонні програми були внесені зміни щодо визначення загроз з боку російської федерації та визнання його ворогом. Такі кроки не можуть не позначитися на зовнішній політиці Сполученого Королівства: виникають оборонні союзи з державами індо-тихоокеанського регіону, відбувається посилення санаційного тиску, розвиток власного військово-промислового комплексу, посилення співпраці з НАТО та ЄС, іншими країнами-партнерами. Такі події та вектор зовнішньої політики не в останню чергу пов'язані з «українським питанням», коли в порівнянні з 2014 роком дії Великобританії щодо України були не настільки визначені та мали нейтрально-оптимістичний характер вичікування розв'язання конфлікту.

Перспективи розвитку британсько-українських відносин останнім часом набувають все більшого значення із врахуванням всіх факторів, описаних вище. Така позитивна тенденція пов'язана з історичною ліберальною традицією Великобританії та її оновлені погляди через збройний конфлікт в нашій державі: Сполучене Королівство бачить в Україні основного партнера в Східній Європі. Саме тому можна спостерігати прогрес у розвитку торгово-економічних і військово-політичних відносин, що виявилось в підписанні різних угод та підняття інвестиційного іміджу України для британських інвесторів, надання фінансової та військової допомоги [90]. Відчувається й постійна підтримка з боку Сполученого Королівства на міжнародній арені щодо підтримки України щодо вступу в НАТО та ЄС. Спільна позиція на юридичному полі також сприяють укріпленню двосторонніх відносин.

Водночас, на нашу думку, таке стрімке покращення двосторонніх відносин може й нести негативні наслідки: наприклад, як це можна побачити на створеному альянсі «Сполучене Королівство-Україна-Польща», яке наразі звелось до надання військової допомоги. Незавершеність багатьох із зазначених ініціатив також свідчить про деяку неготовність Великої Британії повністю підтримати Україну. Існування внутрішньо- та зовнішньодержавних перепон не надає завершеності відносинам між країнами, що може виглядати

досить декларативним чином. Тим не менш, практика свідчить про те, що перспективи розвитку зазначених вище напрямків співпраці двох країн можуть нести практичний характер. Можливі ускладнення таких відносин іноді пов'язані з необхідністю залучення інших країн до співпраці та отримання їхньої згоди на прийняття рішення, що не завжди відбувається швидко та легко. Саме тому задля досягнення зазначених цілей вбачається за необхідне для двох країн здійснити оцінку ризиків та визначити потенційні перепони в позитивному вирішенні напрямків співпраці країн.

ВИСНОВКИ

Наукове дослідження становлення, розвитку та сучасного стану британсько-українських відносин досить детально відображено в роботах вітчизняних і британських науковців і відповідних експертних установ. У той же час із метою більш детального аналізу зазначених процесів вбачається за необхідне залучення експертів і науково-дослідних, аналітичних інституцій у сфері політології, геополітики та міжнародних відносин із інших регіонів і країн. Це б у першу чергу дозволило поглянути та проаналізувати комплексні процеси, які протікають всередині Сполученого Королівства та України, встановити напрямки зовнішньої політики двох країн стосовно одна одної та визначити перспективи таких зносин. По-друге, дослідження робіт представників різних країн також уможлиблює здійснення порівняного аналізу підходів науковці із їхньої точки зору та з урахуванням відповідного національного досвіду щодо аналізу британсько-українських відносин. У свою чергу використання напрацювань представників різних наукових спрямувань дозволяє використати більш широкий категоріально-понятійний апарат і відповідні методи наукового дослідження. Зазначені положення загалом характеризують загальний стан і перспективи наукового дослідження зазначеного питання та окреслюють перспективи такого дослідження.

Джерельна база дослідження будь-яких зовнішніх зносин між країнами є дуже розгалуженою: від офіційних/неофіційних заяв представників держав на будь-яких майданчиках (які загалом можуть відображати відповідні суспільні настрої та політику держави загалом), звітів як приватних, так і державних науково-аналітичних установ, наукових робіт дослідників, а також односторонніх або двосторонніх програмних нормативно-правових актів, міжнародних договорів і угод. Загалом варто зауважити, що найякісніше дослідження британсько-українських відносин може відбуватися лише у випадку застосування якомога ширшої та якіснішої джерельної бази не тільки

в межах двох країн, але й із залучення досвіду третіх країн і напрацювань організацій різних держав.

Важливим фактором, який власне зумовив встановлення нижньої хронологічної межі даного наукового дослідження та визначив стан і перспективи розвитку британсько-українських відносин у 2014 році, стала збройна агресія російської федерації через підконтрольні їй незаконні збройні формування. Якщо аналізувати британсько-українські відносини в період із 2014 до 2022 року, то Сполучене Королівство було загалом не готове до всеохоплюючої підтримки України, а її позиція на міжнародній арені та допомога Україні характеризувалася радше фрагментарністю та несамостійністю по відношенню до політик країн ЄС, США та інших партнерів. Хоча британське суспільство й перебувало на стороні України, однак провладні особи із врахуванням тогочасного впливу російської федерації на країни-партнерів Сполученого Королівства (та на ЄС загалом) не могли переступити межу задля запровадження комплексних механізмів підтримки України та боротьби з експансією країни-агресора. Ураховуючи той факт, що Сполучене Королівство було членом ЄС до 31 січня 2020 року, країна не могла істотним чином здійснювати самостійну політику, адже вона була пов'язана та обмежена позиціями інших держав-членів ЄС, таких як Німеччина, Франція, Угорщина, які загалом на той час дуже залежали від енергоносіїв і інвестицій російської федерації. Тим не меш навіть за таких умов починаючи з 2014 року Сполучене Королівство, ЄС, НАТО, США та інші країни партнери активізували свою підтримку України в різних сферах шляхом надання різної, як летального, так і нелетального озброєння, спорядження для українських військовослужбовців, проведення навчань; надання гуманітарної, фінансово-економічної, правової та політичної допомоги на різних рівнях. Загалом двосторонні відносини зазначеного періоду мали хоча й дещо обмежений, але в той же час комплексний характер. Це можна пояснити поширенням відносин між Україною та Сполученим Королівством на військово-політичну, фінансово-економічну, гуманітарну, культурну сфери та на приватне та

публічне життя громадян обох держав загалом. Такі зносини перебували під впливом великої кількості як внутрішніх, так і зовнішніх чинників: 1) внутрішньополітична ситуація в обох державах (нестабільність в Україні через Революцію Гідності та збройну агресію російської федерації; вихід Сполученого Королівства з ЄС і перехідний період після цього; 2) ситуація у світі (посилення впливу регіональних оборонних блоків, прихід до влади певних країн представників проєвропейського/проросійського напрямку, кризи в державах, обмеженість ресурсів і складність прийняття рішень, інші збройні конфлікти тощо); 3) реакція міжнародного співтовариства (позиції основних акторів на міжнародній арені (ООН, Рада Європи, G7, ЄС, НАТО, ОБСЄ тощо); 4) вплив російської федерації на інші країни, ресурси країни для ведення війни проти України тощо.

Процеси, які відбувалися всередині Сполученого Королівства та наслідки, які приніс Brexit, змусили країну оновлювати концепції зовнішньої політики: встановлювати пріоритетні зони розвитку відносин із країнами, визначати зовнішні небезпеки та шляхи їхнього вирішення. Конфлікт в Україні передбачав необхідність Великій Британії зосередити певну увагу на Східній Європі та на Україні зокрема. Це зумовило необхідність встановлення більш тісної співпраці з нашою державою, проведення аналізу внутрішніх і зовнішніх чинників розвитку подій в Україні, погодження пріоритетних проєктів для залучення інвестицій та загалом визначення курсу на підтримку України у вступі в НАТО та ЄС, надання військової, фінансово-економічної, гуманітарної допомоги задля успішного завершення тривалого конфлікту. Загалом ліберальні цінності Сполученого Королівства та євроінтеграційні прагнення України створили надійний фундамент укріплення британсько-українських відносин у період із 2014 до 2022 років. Це можна продемонструвати, зокрема, на етапі укладення Угоди про асоціацію з ЄС, коли Сполучене Королівство другою після Іспанії ратифікувало угоду. Зазначені кроки сприяли покращенню таких двосторонніх зносин у подальшому вже на етапі повномасштабного російського вторгнення.

Після початку повномасштабного вторгнення російської федерації в лютому 2022 року Сполучене Королівство миттєво почало комунікацію з групою країн G7 для узгодження спільної відповіді російській федерації. Одразу після виділення фінансової допомоги для підтримки України почався етап розробки комплексної програми дій для запобігання колапсу України: від поступового збільшення військової допомоги, надання фінансових коштів до досить ґрунтовної економічної, юридичної та гуманітарної допомоги в партнерстві з іншими країнами та організаціями. Україні та Сполученому Королівству вдалося об'єднати зусилля країн-партнерів через різноманітні одно-, дво- та багатосторонні механізми, у тому числі НАТО та ЄС, групу країн G7 задля скоординованого підходу у вирішенні ситуації в нашій країні.

Уже зараз можна прослідкувати прогрес розвитку національної британської думки щодо ситуації в Україні. По-перше, це стосується позиції країни щодо російської федерації як держави та її представників, її місця в новому світовому порядку. По-друге, країна поглянула на України з нового боку в той момент, коли стало зрозуміло, що наша держава готова боронити свої кордони та одночасно проводити євроінтеграційні реформи. Із цього моменту почалися корінні зміни в підході Сполученого Королівства до нашої держави, що зумовлюють в той же час певні перспективи розвитку таких двосторонніх відносин.

Підсумовуючи, позитивна динаміка розвитку зносин між Україною та Сполученим Королівством не може тривати вічно: як внутрішні, так і зовнішні чинники можуть призвести до просідання партнерства. Саме тому за результатом даного дослідження вбачається за необхідне визначити перспективи розвитку відносин між країнами. Необхідним кроком є відшукування обґрунтованого комплексу дій для укріплення існуючих зв'язків між двома країнами, а також поглиблення партнерства в рамках альянсу «Сполучене Королівство-України-Польща», посилення співпраці в оборонно-промисловій сфері, а також пролонгація торгово-економічних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бровко А.Г. Співробітництво України та Великобританії в контексті сучасних міжнародних відносин: політичний вектор. *Проблеми міжнародних відносин. Політичні науки*. Київ. 2019. № 15. С. 109–128.
2. Deepening British-Ukrainian relations in a more competitive era. URL: <https://www.geostrategy.org.uk/research/deepening-british-ukrainian-relations-in-a-more-competitive-era/> (Last accessed: 02.12.2023).
3. Грубінко А.В., Буглай Н.М. Історичний шлях українсько-британських відносин (до 30-річчя стратегічного партнерства). *Український історичний журнал*. Київ. 2022. №1. С. 206-219.
4. Стужук Ю.П. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. Київ. 2022. № 2(75). С. 135-140.
5. Грубінко А.В. Міжнародна роль Великої Британії в умовах російсько-української війни. *Російсько-Українська війна: право, безпека, світ: матеріали VI міжн. наук.-практ. конф. (м.Тернопіль, 29-30 квітня 2022 р.)*. Тернопіль. 2022. С. 293-299.
6. Черевко О.С. Еволюція українсько-британських відносин в умовах широкомасштабної агресії Росії проти України. *Український історичний журнал*. Київ. 2023. № 4. С.5-24.
7. Reasserting the UK's Role in European Security Through Military Assistance to Ukraine. URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/reasserting-uks-role-european-security-through-military-assistance-ukraine> (Last accessed: 02.12.2023).
8. Збройна агресія Російської Федерації проти України. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21>

REF=10&S21FMT=uiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=zbrojna_agresija_rosijsk
o_ji_federatsiji_proty_ukrajiny (дата звернення: 02.12.2023).

9. Гібридна війна. URL: https://vue.gov.ua/%D0%93%D1%96%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0 (дата звернення: 02.12.2023).
10. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. №2411-VI. *Голос України*. 2010. 20 лип. (№ 132).
11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України": Указ Президента України від 26.08.2021 р. №448/2021. *Офіційний вісник Президента України*. 2021. № 22. С. 101. Ст. 1056.
12. U.S./U.K./Ukraine Press Statement on the Budapest Memorandum Meeting. URL: <https://mfa.gov.ua/en/news/18939-zajava-dlya-presi-ssha-velikoji-britaniji-ta-ukrajini-za-pidsumkami-zustrichi-stosovno-budapeshtsykogo-memorandumu> (Last accessed: 01.12.2023).
13. МЗС Британії: Заворушення в Україні спланувала Росія. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/14/7022381/> (дата звернення: 06.06.2023).
14. Засідання Радбезу ООН щодо України: ключові моменти. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/03/140304_un_key_points_ukraine_dk (дата звернення: 10.06.2023).
15. The UNGA resolution "Territorial Integrity of Ukraine". URL: <https://digitallibrary.un.org/record/767883?ln=en> (Last accessed: 17.06.2023).
16. The UNSC Resolution 2202 (2015). URL: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2202.pdf (Last accessed: 17.06.2023).

17. Emergency European Council on Ukraine: David Cameron's statement. URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/emergency-european-council-on-ukraine-david-camerons-statement> (Last accessed: 30.11.2023).
18. Ештон наполегливо порадила РФ відвести війська з України. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/13/7022261/> (дата звернення: 30.11.2023).
19. The PACE Resolution 2028 (2015). URL: <https://pace.coe.int/en/files/21480> (Last accessed: 19.07.2023).
20. Recent developments in Ukraine: threats to the functioning of democratic institutions. URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/xref/xref-xml2html-en.asp?fileid=20873&lang=en> (Last accessed: 19.07.2023).
21. The PACE Resolutions on Ukraine. URL: <https://coe.mfa.gov.ua/en/partnership/pace-resolutions-ukraine> (Last accessed: 19.07.2023).
22. The PACE Resolution 2067 (2015). URL: <https://pace.coe.int/en/files/21970> (Last accessed: 19.07.2023).
23. OSCE PA Resolution "Continuation of clear, gross and uncorrected Violations of OSCE commitments and international norms by the Russian Federation (Helsinki, 2015). URL: https://vienna.mfa.gov.ua/storage/app/sites/113/TOT_Docs/2015-helsinki-declaration.pdf (Last accessed: 26.07.2023).
24. Соколова В. Британсько-українські відносини: еволюція та перспективи. *European Political and Law Discourse*. Czech Republic. 2017. № 6. С. 45-52.
25. National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/national-security-strategy-and-strategic-defence-and-security-review-2015> (Last accessed: 01.12.2023).
26. UK relationship with Ukraine strengthened by Defence agreement. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-relationship-with-ukraine-strengthened-by-defence-agreement> (Last accessed: 30.07.2023).

27. Щербаков В.В. причини та наслідки виходу Великої Британії з Європейського Союзу. *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 трав. 2016 р.). Харків. 2016. С. 170-175.
28. Грубінко А.В. Роль Великої Британії у процесі формування відносин ЄС-НАТО: історія та сучасність. *Вісник Львівського університету. Міжнародні відносини*. Львів. 2020. №48. С. 23-37.
29. Орлик В.В. Тенденції формування зовнішньополітичного курсу Великої Британії після Brexit. *Європейські історичні студії*. Київ. 2021. № 18. С. 38-50.
30. Шевченко А. В. Майбутнє стратегії «Глобальна Британія» у зовнішній політиці Сполученого Королівства в період постбрексіту. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Вінниця. 2021. № 13(1). С. 97-101.
31. Британія виділить додатково 1 млрд фунтів на підтримку України. URL: https://lb.ua/news/2021/12/08/500511_britaniya_vidilit_dodatkovu_1_mlrd.html (дата звернення: 01.12.2023).
32. «Україна не просить нічого, окрім миру». Джонсон уточнив, яку допомогу Британія надає Києву. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/agresiya-rf-dzhonson-utochniv-yaku-dopomogu-britaniya-nadae-kiyevu-ostanni-novini-50215705.html> (дата звернення: 02.12.2023).
33. Інститут світової політики. Ставка Великої Британії. Як розвиваються відносини між Києвом і Лондоном. URL: <https://glavcom.ua/publications/stavka-velikoji-britaniji-yak-rozvivayutsya-vidnosini-mizh-kijevom-i-londonom-424108.html> (дата звернення: 07.08.2023).
34. Україна отримала статус члена Програми розширених можливостей НАТО. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-chlena-programi-rozshirenih-mozhливостей-nato> (дата звернення: 02.12.2023).

35. Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії: Міжнародний документ від 08.10.2020. № 826_001-20. *Офіційний вісник України*. 2021. 23 берез.(№ 22). С. 254.
36. ЄС, США, Британія і Канада введуть санкції через визнання "Л/ДНР". Як світ реагує на рішення Путіна. URL: <https://suspilne.media/209317-es-viznanna-ldnr-rosie-u-ce-kricuse-porusenna-miznarodnogo-prava-latvia-zaklikae-do-sankcij/> (дата звернення: 13.08.2023).
37. Prime Minister`s call with President Zelenskyu of Ukraine: 21 February 2022. URL: <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-zelenskyu-of-ukraine-21-february-2022> (Last accessed: 16.08.2023).
38. Military assistance to Ukraine since the Russian invasion. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf> (Last accessed: 25.08.2023).
39. The UK`s new ambassador Martin Harris about military support to Ukraine. URL: https://suspilne.media/586691-do-kinca-roku-velika-britania-pidgotue-ponad-30-tisac-ukrainskih-vijskovih-garris/?utm_source=copylink&utm_medium=ps (Last accessed: 10.09.2023).
40. Надзвичайний і повноважний посол України у Великій Британії Вадим Пристайко розповів про ключові моменти співпраці щодо військової допомоги. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/prystaiko-pro-viyskovu-dopomogu-ukraini-vid-velykoi-brytanii/32295999.html> (дата звернення: 10.09.2023).
41. Британія і США оголосили про додаткові програми навчань українських військових. URL: <https://www.unian.ua/war/britaniya-i-ssha-ogolosili-pro-dodatkovyi-programi-navchan-ukrajinskih-viyskovih-12111546.html> (дата звернення: 02.12.2023).
42. NATO Secretary General visits the Security Assistance Group–Ukraine. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_216380.htm?selectedLocale=en (Last accessed: 30.08.2023).

43. HM Treasury annual report and accounts 2022 to 2023. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/hm-treasury-annual-report-and-accounts-2022-to-2023/hm-treasury-annual-report-and-accounts-2022-to-2023> (Last accessed: 02.12.2023).
44. FCDO annual report and accounts 2021 to 2022. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/fcdo-annual-report-and-accounts-2021-to-2022> (Last accessed: 15.11.2023).
45. UK and allies support Ukraine calling out Russia's GRU for new malware campaign. URL: <https://www.ncsc.gov.uk/news/uk-allies-support-ukraine-calling-out-russia-gru-malware-campaign#:~:text=In%20June%2C%20the%20Prime%20Minister,and%20vital%20public%20services%20online> (Last accessed: 02.12.2023).
46. The EU's response to the war in Ukraine. URL: <https://eu4ukraine.eu/en> (Last accessed: 19.09.2023).
47. Військова допомога Україні від ЄС сягнула 25 млрд євро — Боррель. URL: <https://suspilne.media/584535-vijskova-dopomoga-ukraini-vid-es-sagnula-25-mlrd-evro-borrel/> (дата звернення: 02.12.2023).
48. United Kingdom, Poland, and Ukraine foreign ministers' joint statement in February 2022. URL: <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-by-the-united-kingdom-poland-and-ukraine-17-february-2022> (Last accessed: 26.09.2023).
49. Joint leaders' statement by the PM and President Duda. URL: <https://www.gov.uk/government/news/joint-leaders-statement-by-the-pm-and-president-duda-7-april-2022> (Last accessed: 30.09.2023).
50. Ukraine's membership application to the EU. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/ukraine/> (Last accessed: 02.10.2023).
51. Ukraine: UK aid and humanitarian situation 2022-23. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9467/CBP-9467.pdf> (Last accessed: 09.10.2023).

52. Global businesses pledge to back Ukraine's recovery as PM sets out major financial package. URL: <https://www.gov.uk/government/news/global-businesses-pledge-to-back-ukraines-recovery-as-pm-sets-out-major-financial-package> (Last accessed: 17.10.2023).
53. UK injects \$100m into Ukraine's economy. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-injects-100m-into-ukraines-economy-as-canadian-and-dutch-prime-ministers-are-welcomed-to-downing-street> (Last accessed: 18.10.2023).
54. The UK's loan of \$500 million for the Government of Ukraine to provide life-saving winter support payments to three million households. URL: <https://www.gov.uk/government/news/pm-europe-must-join-forces-against-people-smuggling-gangs> (Last accessed: 15.09.2023).
55. FCDO annual report and accounts 2022 to 2023. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/fcdo-annual-report-and-accounts-2022-to-2023> (Last accessed: 23.10.2023).
56. Public Expenditures for Administrative Capacity Endurance (PEACE) in Ukraine. URL: <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P178946> (Last accessed 30.10.2023).
57. UK bolsters support for Ukraine and low-income countries. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-bolsters-support-for-ukraine-and-low-income-countries> (Last accessed: 01.11.2023).
58. IMF Executive Board Approves US\$15.6 Billion under a New Extended Fund Facility (EFF) Arrangement for Ukraine as part of a US\$115 Billion Overall Support Package. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/03/31/pr23101-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-new-eff-part-of-overall-support-package> (Last accessed: 02.11.2023).
59. G7 Finance Ministers and Central Bank Governors' Statement. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/12/g7-finance-ministers-and-central-bank-governors-statement/> (Last accessed: 02.11.2023).

60. G7 Leaders' Statement. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/02/24/g7-leaders-statement-5/#:~:text=We%20condemn%20Russia's%20illegal%2C%20unjustifiable,people%20in%20their%20brave%20resistance> (Last accessed: 03.11.2023).
61. Debts: Ukraine. Question for Treasury. URL: <https://questions-statements.parliament.uk/written-questions/detail/2022-07-19/40000> (Last accessed: 04.11.2023).
62. Scottish Government, Humanitarian funding support for Ukraine. URL: <https://www.gov.scot/news/humanitarian-funding-support-for-ukraine/> (Last accessed: 05.11.2023).
63. Welsh Government, First Minister announces £4 million of aid for Ukraine. URL: <https://www.gov.wales/first-minister-announces-aid-for-ukraine> (Last accessed: 06.11.2023).
64. UK largest bilateral humanitarian donor to Ukraine as UK, Canada and the Netherlands launch new Ukraine solidarity alliance. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-largest-bilateral-humanitarian-donor-to-ukraine-as-uk-canada-and-the-netherlands-launch-new-ukraine-solidarity-alliance> (Last accessed: 07.11.2023).
65. Chancellor sets out further economic support for Ukraine at G7 meeting in Bonn. URL: <https://www.gov.uk/government/news/chancellor-sets-out-further-economic-support-for-ukraine-at-g7-meeting-in-bonn> (Last accessed: 26.10.2023).
66. Декларація між урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та урядом України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/deklaraciya-mizh-uryadom-spoluchenogo-korolivstva-velikoyi-b-80893> (дата звернення: 02.12.2023).
67. The 2023 Ukraine Recovery Conference in London on 21-22 June as a continuation of the cycle of meetings beginning in London in 2017 as the Ukraine Reform Conference. URL: <https://www.urc-international.com/urc-2023-info> (Last accessed: 08.11.2023).

68. Recovery Conference unites international community for Ukraine's future and global security. URL: <https://www.gov.uk/government/news/london-conference-unites-international-community-on-ukraines-future-and-global-security> (Last accessed: 19.11.2023).
69. UK visa support for Ukrainian nationals. URL: <https://www.gov.uk/guidance/support-for-family-members-of-british-nationals-in-ukraine-and-ukrainian-nationals-in-ukraine-and-the-uk> (Last accessed: 09.11.2023).
70. Homes for Ukraine: record your interest. URL: <https://www.gov.uk/register-interest-homes-ukraine> (Last accessed: 10.11.2023).
71. Ukraine Family Scheme, Ukraine Sponsorship Scheme (Homes for Ukraine) and Ukraine Extension Scheme visa data. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ukraine-family-scheme-application-data/ukraine-family-scheme-and-ukraine-sponsorship-scheme-homes-for-ukraine-visa-data--2#:~:text=9%2C600-Total%20arrivals%20of%20Ukraine%20Scheme%20visa%2Dholders%20in%20the%20UK,via%20Ukraine%20Sponsorship%20Scheme%3A%20127%2C600> (Last accessed: 11.11.2023).
72. The UK aid budget and support for refugees in the UK in 2022/23. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9663/> (Last accessed: 13.11.2023).
73. Україна та Велика Британія юридично закріпили скасування ввізних мит і тарифних квот в двосторонній торгівлі, підписавши відповідну угоду. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a4fb4cea-6342-4a67-8348-8c2e41a5a7de&title=UkrainaTaVelikaBritaniiaPidpisaliUgoduProSkasuvanniaVviznikhMitITarifnikhKvot> (дата звернення: 16.11.2023).
74. Regulation (EU) 2022/870 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on temporary trade-liberalisation measures supplementing trade concessions applicable to Ukrainian products under the

Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R0870&qid=1697560329201> (Last accessed: 17.11.2023).

75. UK signs historic trade deal with Ukraine as part of enhanced support. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-signs-historic-trade-deal-with-ukraine-as-part-of-enhanced-support> (Last accessed: 18.11.2023).

76. Україна та Великобританія оновили Угоду про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5413c7d4-32a4-421a-aa14-34a7cd791eb8&title=UkrainaTaVelikobritaniiaOnoviliUgoduProPolitichneSpivobitnitstvo-VilnuTorgivliuIStrategichnePartnerstvo> (дата звернення: 19.11.2023).

77. Україна та Велика Британія укладають Угоду про цифрову торгівлю. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2948cde7-f505-4c14-bc75-3ac3646562c1&title=UkrainaTaVelikaBritaniiaUklaliUgoduProTsifrovuTorgivliu-SchoTseOznachaIYakPratsiuvatime-infografika> (дата звернення: 19.11.2023).

78. Коментар МЗС України щодо резолюції ГА ООН “Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в Україні”. URL: <https://mfa.gov.ua/news/komentar-mzs-ukrayini-shchodo-rezolyuciyi-ga-oon-principi-statutu-oon-shcho-lezhat-v-osnovi-vseohoplyuyuchogo-spravedlivogo-ta-stalogo-miru-v-ukrayini> (дата звернення: 20.11.2023).

79. Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Ending Ukraine Crisis, as Russian Federation Wields Veto. URL: <https://press.un.org/en/2022/sc14808.doc.htm#:~:text=Meeting%20today%20am>

- [id%20the%20unfolding,offensive%20against%20that%20neighbouring%20State](#)
(Last accessed: 21.11.2023).
80. UN Security Council rejects Russian draft resolution on Ukraine. URL: <https://www.aa.com.tr/en/world/un-security-council-rejects-russian-draft-resolution-on-ukraine/2544028> (Last accessed: 22.11.2023).
81. UK foreign secretary James Cleverly calls for reform of UN Security Council. URL: <https://www.chathamhouse.org/2023/06/uk-foreign-secretary-james-cleverly-calls-reform-un-security-council> (Last accessed: 23.11.2023).
82. Independent International Commission of Inquiry on Ukraine. URL: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/iicuhr-ukraine/index> (Last accessed: 26.11.2023).
83. UK joins core group dedicated to achieving accountability for Russia's aggression against Ukraine. URL: <https://www.gov.uk/government/news/ukraine-uk-joins-core-group-dedicated-to-achieving-accountability-for-russias-aggression-against-ukraine> (Last accessed: 26.11.2023).
84. Russia's full-scale war of aggression and war crimes in Ukraine have led to the gravest human rights crisis in Europe since World War II. Call on the Foreign Secretary to help deliver justice for all victims and survivors. URL: <https://www.amnesty.org.uk/actions/deliver-justice-ukraine> (Last accessed: 24.11.2023).
85. Attorney General presents UK intervention in Ukraine case against Russia at International Court of Justice. URL: <https://www.gov.uk/government/news/attorney-general-presents-uk-intervention-in-ukraine-case-against-russia-at-international-court-of-justice> (Last accessed: 24.11.2023).
86. Спільна заява Міжнародної групи з координації допомоги жертвам рейсу PS752. URL: <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mizhnarodnoyi-grupi-z-koordinaciyi-dopomogi-zhertvam-rejsu-ps752> (дата звернення: 24.11.2023).

87. UK provides lawyers and police to support ICC war crimes investigation. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-provides-lawyers-and-police-to-support-icc-war-crimes-investigation> (Last accessed: 25.11.2023).
88. London hosts major international war crimes meeting as UK boosts support for International Criminal Court. URL: <https://www.gov.uk/government/news/london-hosts-major-international-war-crimes-meeting-as-uk-boosts-support-for-international-criminal-court> (Last accessed: 25.11.2023).
89. EU, US, and UK establish Atrocity Crimes Advisory Group (ACA) for Ukraine: joint statement. URL: <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-eu-us-and-uk-establish-atrocity-crimes-advisory-group-aca-for-ukraine> (Last accessed: 26.11.2023).
90. US, EU and UK offer practical support to Ukraine in push for War crimes accountability. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/news/us-eu-and-uk-offer-practical-support-to-ukraine-in-push-for-war-crimes-accountability/> (Last accessed: 27.11.2023).
91. Examining the legitimacy and legality of the ad hominem term-limit waiver for the incumbent President of the Russian Federation. URL: <https://pace.coe.int/en/files/33150/> (Last accessed: 27.11.2023).
92. Vilnius Summit Communiqué. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm (Last accessed: 28.11.2023).
93. Joint Declaration of support for Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-deklaraciya-pro-pidtrimku-ukrayini-84277#:~:text=We%2C%20the%20Leaders%20of%20the,itself%20and%20detering%20future%20aggression> (Last accessed: 28.11.2023).
94. Security guarantees to Ukraine. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9837/CBP-9837.pdf> (Last accessed: 29.11.2023).

95. The trilateral initiative: Rekindling relations between Britain, Poland, and Ukraine. URL: <https://www.geostrategy.org.uk/research/the-trilateral-initiative-rekindling-relations-between-britain-poland-and-ukraine/> (Last accessed: 29.11.2023).
96. Ukraine and Great Britain agreed to start talks on further trade liberalization: Volodymyr Zelenskyy. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-ta-velika-britaniya-domovilisya-zapochatkuvati-pere-72665> (Last accessed: 01.12.2023).